

Աշակերտային և Հասարակական
Երկշաբաթաբեր
Ջոյս
1200 րուվան
Հայաստանում 320 դրամ

ՆՈՐ ՏԱՐԻԱՅ ՆԻԷՐ ԻՐԱՆՉԻՆԵՐԻՆ

ԻՐԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԸ ՅԱՐԳՈՒՄ Է
ԲՈՒՈՐ ՄՇԱԿՈՅԹՆԵՐՆ ՈՒ
ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

«Յոյս»-ի
յազոտող համարը
տույս է սեանելու 4
շաբաթ յետոյ,
Ապրիլի 4-ին:

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

- 2 **Գարնանամուտ**
- 3 **Մի իրանական ֆիլմ շահել է Օսկար մրցանակը**
- 4 **Մարտի 1-ի տարելիցին՝ հանրահալաք երեւանում**
- 5 **Ֆրանսիայի սահմանադրական դատարանը մերժել է ցեղապանութեան քրեականացում օրենքը**
- 6 **ԻԻՀ խորհրդարանի նոր հայ պատգամաւորներ**
- 7 **Լեմիկ Աւետեանի Յիշատակին Լեւոն Ահարոնեան**
- 15 **Երաժշտագետ եւ խմբավար՝ Լեւոն Գրիգորեան Դայկ Աճեմեան**
- 18 **Եսամուլ Տական Օսկար Ուայլը**
- 23 **Մարզանք Արման Տէր Պետրոսեան**
- 25 **Ժամանց**

Մշակութային եւ Հասարակական

Յոյս

Երկշաբաթաբեր

Ե ցարի, քիւ117, Փետրար 22, 2012,
1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

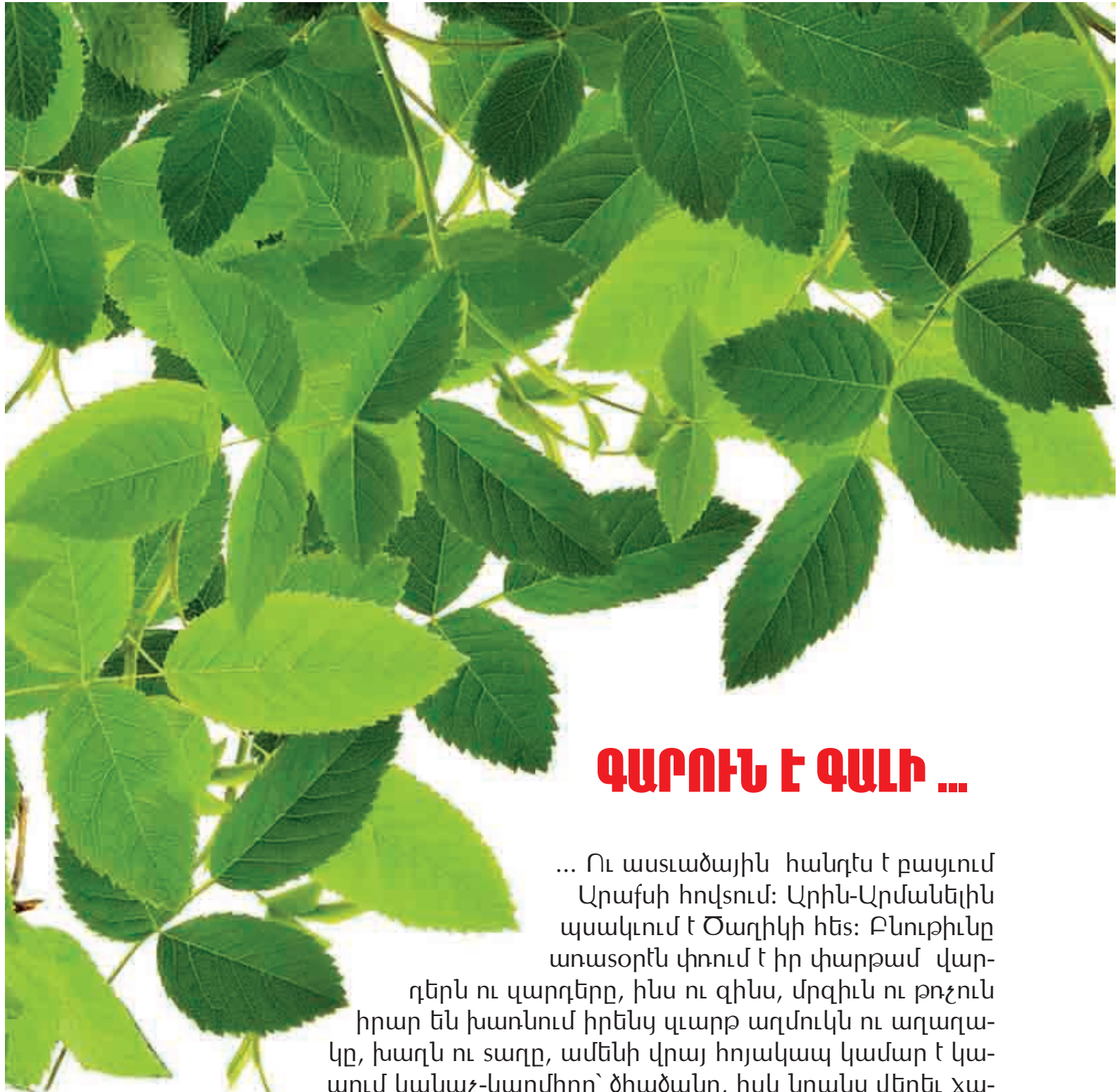

- 8 **Երեւանի կերպարանափոխումը Մ. Մ.**
- 11 **Հին Երեւանը սպասում է իր վերածննդին Սիրանոյշ Գեւորգեան**
- 13 **Քննապահականները «գրոհում» են Երեւանի այգին Լիլիթ Առաքելեան**

Պ ա Ր Ա կ ե Ր Է Ն ք ա ժ ի Ն

2	Այս համարի հայերէն էջերում	Լեւոն Ահարոնեան	11	Պայման եռամսեա հանդէսը՝ 15 տարեկան Ռոբերթ Սաֆարեան	
4	Էջմիածինը փոխադրեց Սպահան Յարութիւն Տ. Յովհաննեան	8	Հարցազրոյց Շաւարշ Քոչարեանի հետ Թուրաջ Խոսրուի	13	Հայ գաղթականները Ռուսաստանում եւ Թուրքիայում Ծովինար Տէրտէրեան
7	Լեմիկ Աւետեանի Յիշատակին	10	Լազար Գալերիի աշխատանքների վերսկսումը		

Յոյս Հասարակական-մշակութային երկշաբաթաբեր Արտոնատէր՝ Լեւոն Ահարոնեան Խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեան	Խմբագրական կազմ՝ Քարմեն Ազարեան, Լիա Խաչիկեան, Գարուն Սարգսեան, Արմինէ Մելիք-Իսրայելեան Գեղարուեստական ձեւաւորում՝ Լիա Խաչիկեան	Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝ Քարմեն Ազարեան Կայք Քաջիկ Սաֆարեան Մարզական Արման Տէր Ստեփանեան Բաժանորդագրութիւն Քաթրին Եաղուբի	Հասցէ՝ Թեհրան, Էնդելար պողոտայ, Վալի Ասր քառուղի համար 1048 66495180 66492693 Հեռախօս-հեռապատճեն՝ 66495208 hooyes@inbox.com www.hooyes.com

ԳԱՐՈՒՆ Է ԳԱԼԻ ...

... Ու ասւածային հանդէս է քայլում
Արաբսի հովտում: Արին-Արմանելին
պսակում է Օաղիկի հէս: Բնութիւնը
առասօրէն փոում է իր փարթամ վար-
դերն ու վարդերը, ինս ու զինս, մրգին ու թռչուն
իրար են խառնում իրենց վարթ աղմուկն ու աղաղա-
կը, խաղն ու սաղը, ամենի վրայ հոյակապ կամար է կա-
պում կանաչ-կարմիրը՝ ծիածանը, իսկ նրանց վերեւ չա-
ռագում ու աշխարհիվը մին ժպտում է գարնան կենսասու
արեւը:

Ու եսպէս կրկնում է ամէն տարի ...

Եղեմական ծաղիկը, Յովհաննէս Թումանեան

ՆՈՐ ՏԱՐԻԱՅ ՆԷՐ ԻՐԱՆՅԻՆԵՐԻՆ

ԻՐԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏՎԱՍԸ ԱՇԽԱՐՀԻՆ

Իրանական տարին աւարտուեց երկրի կինօարտադրութեան եւ մշակութային կեանքի համար ուրախալի եւ ոգելորիչ յաղթանակով: Ասդար Ֆարիադի «Նադերի Բաժանումը Սիմինից» կամ «Մի ամուսնալուծութիւն» ֆիլմը, տարւայ ընթացքում մէկը միւսի ետեւից, շահելով միջազգային կինոյի հեղինակաւոր մրցանակները, ի վերջոյ արժանացաւ նաեւ Օսկար մրցանակի, որպէս տարւայ լաւագոյն օտարալեզու ֆիլմ: Սրանից մի քանի տարի առաջ, Մա-

ՀԱՆՐԱՀԱԿԱՔ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ ՄԱՐՏԻ 1-Ի ՄՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ

ջիդ Մաջիդիի «Երկնային երեխաները» ֆիլմը տեղ էր գտել նոյն մրցանակի թեկնածուների շարքում, սակայն դա չէր համարում այնքան խոշոր յաջողութիւն, ինչքան այսօր Ասդար Ֆարհադիի Օսկարն է համարում:

Երբ Ֆարհադին բեմ բարձրացաւ Օսկարի արձանը ստանալու, մեծ թուով իրանցիներ, աշխարհի զանազան երկրներում, սպասում էին, թէ նա ինչ է ասելու ներկաներին ու Օսկարի մրցանակաբաշխութեանը հետեւող միլիոնաւոր դիտողներին: Նա Իրանի ժողովրդին ողջունեց պարսկերէն լեզուով, եւ յետոյ անգլերէնով շարունակեց այսպէս.

«Այս պահին մեծ թուով իրանցիներ ողջ աշխարհում դիտում են մեզ եւ կարող են պատկերացնել, որ նրանք ուրախ են: Այս օրերին, երբ ամենուր խօսք է գնում պատերազմի մասին, եւ սպառնալիքի ու ահաբեկման խօսքեր են փոխանակուում քաղաքական անձանց միջեւ, ես ցանկանում եմ այստեղ Իրանը ներկայացնել իր շքեղ մշակոյթով: Մի հարուստ եւ հին մշակոյթ, որը կորչել է քաղաքականութեան ծանր փոշու շերտի տակ: Հպարտութեամբ այս մր-ցանակը նւիրում եմ ժողովրդիս, մի ժողովուրդ, ով յարգում է բոլոր մշակոյթներն ու քաղաքակրթութիւնները, եւ ատում է ամէն կարգի թշնամութիւն ու բռնութիւն»:

Այդ հանգամանքը, որ Ֆարհադին խօսում էր ամերիկեան բեմից, եւ այս օրերին, երբ ամենուր խօսք է գնում Իրանի վրայ հաւանական ամերիկեան յարձակման մասին, աւելի իմաստալի են դարձնում նրա խօսքերը եւ ապացուցում, որ «Մի ամուսնալուծութիւն» ֆիլմի Օսկար ստանալը աւելի ընդարձակ սոցիալական եւ նոյնիսկ քաղաքական մշանակութիւն ունի քան կինոյի ասպարէզում մի յաջողութիւն:

Հինգշաբթի օրը, Երեւանում տեղի ունեցաւ Հայ Ազգային Կոնգրեսի հանրահաւաքը՝ 2008 թւականի Մարտի 1-ի դէպքերի չորրորդ տարեդարձի առիթով: Հանրահաւաքի ընթացքում ելոյթ ունեցաւ նաեւ ՀԱԿ-ի ղեկավար Լեւոն Տէր Պետրոսեանը: Սիւննա խօսքերը Մարտի 1-ի դէպքերի մասին.

«Քանի որ այսօր Մարտի 1-ն է, բնականաբար հարկ է սկսել այդ չարաբաստիկ օրւան պատշաճօր թեմայից: Անցեալ տարւայ Դեկտեմբերի 26-ին ՀՀ Յատուկ քննչական ծառայութիւնը սեփական ինտերնետային կայքում ընդարձակ տեղեկատւական հաղորդում հրապարակեց 2008թ. Մարտի 1-2-ի իրադարձութիւնների կապակցութեամբ իր վարոյթում գտնուող քրեական գործի ընթացքի մասին: Կրկնութիւնից խուսափելու համար զերծ մնալով այդ խայտառակ փաստաթղթի մանրակրկիտ իրաւական գնահատականից, որը տրւած է Հայ Ազգային Կոնգրեսի իրաւական յանձնաժողովի կողմից, ես կը բաւարարեմ սոսկ հետեւեալ կարճառօտ արձանագրումով: Նշւած հրապարակմամբ ՅԸԾ-ն ֆորմալ առումով կատարւած ազդարարեց Սերժ Սարգսեանի յայտնի յանձնարարականը եւ ԵՄԽԿ 1837 բանաձեւի պահանջը, իսկ ըստ էութեան, փակւած

համարեց Մարտի 1-ի պետական ոճրագործութեան արիւնալի էջը: Այսինքն, իշխող վարչախումբը, Սերժ Սարգսեանի եւ Հանրապետական կուսակցութեան զխաւորութեամբ, իր վրայ վերցրեց այդ ոճրագործութեան ողջ պատասխանատւութիւնը եւ խորհրդարանական ընտրութիւններից մի քանի ամիս առաջ ցինիկաբար յայտարարեց, որ խաղաղ ցուցարարներին զնդակոծած, հարիւրաւոր մարդկանց հրազէնային ու բեկորային վերքեր պատճառած եւ տասը անմեղ քաղաքացու կեանքը խլած մարդասպաններն անպատիժ են մնալու: Անշուշտ, ժողովրդի պատախանդութեան ու իրաւագիտակցութեան աստիճանից է կախւած, թէ այդ ցինիզմն ինչպիսի հակազդեցութեան կարժանայ առաջիկայ ընտրութիւններում: Բայց անգամ դրանից անկախ, պարզ է մէկ բան. որքան էլ մղձաւանջը շարունակի, որքան էլ բռնապետութիւնը երկարածգի, սեփական ժողովրդի արիւնը թափած ոճրագործները, երբ էլ լինի, կանգնելու են արդար դատաստանի առջեւ: Նիկոլայ Չաուշեսկուի, Էրիկ Յոնկերի, Սադդամ Հուսէյնի, Մուամմար Կադաֆիի եւ Հոսնի Մուբարաքի թշուառ վախճանը ձեզ օրինակ»:

Ֆրանսիայի Սահմանադրական խորհուրդը հակասահմանադրական ճանաչեց Հայոց ցեղասպանութեան ժխտումը քրեականացնող

օրինագիծը **ԿԻՐՈ ՄԱՆՈՅԵԱՆ.** **ՍԱ ԱՇԽԱՐՀԻ ՎԵՐՋԸ ԶԷ**

Փաստը, որ Ֆրանսիայի Սահմանադրական խորհուրդը հակասահմանադրական ճանաչեց Հայոց ցեղասպանութեան ժխտումը քրեականացնող օրինագիծը, դեռ «աշխարհի վերջը» չէ, Փետրուարի 2-ին Երեւանում լրագրողների հետ հանդիպմանը նման յայտարարություն արեց Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Հայ դատի եւ Բիւրոյի քաղաքական հարցերի եւ գրասենեակի ղեկավար Կիրո Մանոյեանը՝ յիշեցնելով, որ այս նասին զգուշացրել էր դեռ օրինագծի ընդունման ժամանակ:

Մեկնաբանելով փաստը՝ նա արձանագրեց, որ այս անգամ, այս «ռաւոնդին» յաղթեցին թուրքական ճնշումները, սպառնալիքները, նաեւ կաշառքները, ինչն իրապէս «պատիւ չի բերում Ֆրանսիային»:

Ֆրանսիայի Սահմանադրական խորհրդի որոշումը, ըստ բանախօսի, միայն թուրքական ճնշում չէ: «Երբ ԱՄՆ պետքարտուղարը յայտարարութիւն կանի,

կամ որոշ եւրոպական կառոյցներ, պարզ կը դառնայ, որ սա Թուրքիային սիրաշահելու-չսիրաշահելու հարց էր ոչ միայն Թուրքիայի, այլեւ այլ պետութիւնների համար»,- ասաց Կիրո Մանոյեանը:

«Սահմանադրական խորհրդի որոշումը, որ ասում է, թէ խօսքի ազատութեան սահմանափակում կայ քաղաքական մէկ որոշումով ցեղասպանութիւնների ժխտումը քրեականացնելու մէջ, միաժամանակ հաստատում է, որ 2000-2001թ. այն օրէնքը, որով Ֆրանսիան ճանաչում է Հայոց ցեղասպանութիւնը, դա ինքը այդ խնդրին չի անդրադառնում, ինչպէս որ չի անդրադառնում նաեւ (19)90թ. Կիոսոյի՝ այսինքն հրեական Ողջակիզումի ժխտումը քրեականացնող օրէնքին, սակայն ակնարկում է դրան, ասելով, որ դա դատարանի որոշումի էութեան ժխտումի հարց է եւ ոչ թէ քաղաքական մէկ որոշումով ճանաչւած: Տարբերութիւնը դա է. Կիոսոյի օրէնքով յղումը կատարւում է

1945թ. ռազմական դատավարութիւններին եւ այդտեղ արժարժեալ փաստերը ժխտելուն, իսկ այս վերջին օրինագիծն ակնարկում է Ֆրանսիայի կողմից ճանաչւած ցեղասպանութիւնները ժխտելուն: Իրենք փորձել են տարբերութիւն գտնել, բայց դա կատի, որ մտքի ճգնում է»,- նշեց Մանոյեանը:

Հարցին, որ եթէ նախագահ եւ նախագահի թեկնածու Սարկոզին նորից սկսի այս օրինագծի անցկացման գործընթաց, ինչ արդիւնքներ կարելի է ակնկալել եւ արդեօք թուրքական լոբբին այդ դէպքում նոր թափով չի սկսի կատեցնել նորացւած նախագծի ընդունումը, Կիրո Մանոյեանը պատասխանեց ասելով, որ դա ընդամենը բարի կամքի արտայայտութիւն կը լինի, քանի որ վերընտրելու դէպքում էլ Նիկոլա Սարկոզին իր լիազօրութիւնների ժամկետում չի հասցնի աւարտին հասցնել օրինագծի վաւերացումը:

Աղբիւր՝ www.tert.am

ՇՆՈՐՀԱԿՈՐԱՆՔ

Բերկրանքով շնորհատրում ենք թարգմանիչ, բեմադրիչ, ֆիլմարւեստի եւ մշակոյթի գործիչ

Անդրանիկ Խեչումեանին

Հայաստանի Հանրապետութեան մշակոյթի նախարարութեան Ոսկէ Մեդալով պարգեատրման կապակցութեամբ:

Ցանկանում ենք նրան ստեղծագործական առաւել մեծ նւաճումներ եւ նորանոր յաջողութիւններ:

Էլին եւ Հրաչ Միրզախանեաններ

ԿԱՐԷՆ ԽԱՆԼԱՐԵԱՆԸ ԵՒ ՌՈՒԲԵՐԹ ԲԵՂԱՐԵԱՆԸ՝ ԻՐԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՊԱՏՉԱՄԱԴՈՐՆԵՐԸ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՈՒՄ

Ուրբաթ օրը, մարտի 2-ին, կայացավ երկրի խորհրդարանի ընտրությունները: Ինչպես գիտենք, իրահայությունը խորհրդարանում ունի երկու պատգամավոր, որոնք ընտրվում են Իրանի հայ քաղաքացիների քվեով՝ Թեհրանում եւ Սպահանում: Այս տարի դժար չէր գուշակել ընտրությունների արդյունքը: Սպահանի եւ հարավային շրջանների հայերը քվեարկել կարող էին միայն Ռոբերթ Բեգլարեանին, քանի որ երկրորդ թեկնածուն արդեն հրաժարել էր մի քանի օր ընտրություններից առաջ: Իսկ Թեհրանում, կարեն Խանլարեանի նախընտրական քարոզարշավից բացի չլսեց ուրիշ ձայն: Կարեն Խանլարեանը եւ Ռոբերթ Բեգլարեանը երկուսն էլ հովանավորում են Դաշնակցութեան եւ Ալիք օրաթերթի կողմից: Համայնքի ոչ դաշնակցական խմբավորումները այս ընտրություններին թեկնածու չունեին: Ռոբերթ Բեգլարեանը երկու շրջան խորհրդարանի պատգամավոր լինելով, արդեն ծանօթ դեմք է համայնքի համար, իսկ Կարեն Խանլարեանը աւելի կարիք ունի ներկայացվելու: Ստորեւ տպագրում ենք նրա յայտարարած ծրագիրը եւ յոյս ունենք մեր յառաջիկա համարներում գրոյցի նստել երկու պատգամավորների հետ էլ, նրանց ծրագրերի մանրամասների մասին:

ԿԱՐԷՆ ԽԱՆԼԱՐԵԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԾ ԾՐԱԳԻՐԸ

ՈԱԶՄԱՎԱՐԱՎԱՆ ՍԿԶՐՈՒՆՔՆԵՐ

1. Իրանի տարածքային ամբողջականութեան պաշտպանութիւն եւ ազգային շահերի գերակայութիւն
2. ԻԻՀ ազգային անվտանգութեան եւ սահմանադրական կարգի պահպանում
3. Իրանահայ համայնքի Ֆիզիկական, հոգե-մտաւոր, կրօնական եւ ազգային-հասարակական անվտանգութեան պահպանում
4. Իրանի ազգային եւ միջազգային վարկի եւ հեղինակութեան պահպանում
5. Կրօնա-բարոյական սկզբունքների կիրառում եւ յարգանք՝ հանրային աւանդոյթների, կարծիքի ու հաւատամքների հանդէպ:

ՆՊԱՏԱՎՆԵՐ՝ ԵՐԿՐԻ ՄԱՍՇՏԱՐՈՎ

1. Հայոց Ցեղասպանութեան իրողութեան պաշտօնական ճանաչման եւ դատապարտման հետապնդում՝ ԻԻՀ

խորհրդարանում

2. Ձգտել Իրան-Հայաստան բարիդրացիական յարաբերութիւնների առաւել զարգացմանը՝ ընդհուպ մինչեւ դիւանագիտական ամենաբարձր մակարդակ
3. Աշխատանքային նոր հնարավորութիւնների ստեղծում՝ միջնակարգի եւ համալսարանի շրջանավարտների համար
4. Կրթական եւ մշակութային բազմակողմանի զարգացում՝ երիտասարդների եւ պատանիների համար երկրում
5. Մանուկների եւ տարեցների իրաւունքների պաշտպանութիւն
6. Դպրոցների եւ բարձրագոյն ուսումնարանների կրթական մակարդակի բարելաւում
7. Գիտա-հետազօտութեան ոլորտի ընդարձակում՝ համալսարաններում եւ բարձրագոյն ուսումնարաններում
8. Առողջապահական, կեանքի, անգործութեան եւ հանգստեան շրջանի ապահովագրութեան համակարգի բարելաւում
9. Արհմիութիւնների իրաւական դաշտի զարգացում
10. Հարկային եւ Ֆինանսական համակարգերի բարելաւում

ՆՊԱՏԱՎՆԵՐ՝ ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ՄԱՍՇՏԱՐՈՎ

1. Իրանի հայկական եկեղեցիների եւ պատմական յուշարձանների պահպանման եւ վերանորոգման ծրագրերի հետապնդում

2. Սատարել հայապատկան դպրոցների եւ հանրային այլ վայրերի նորոգման ծրագրերին, օգտուելով պետական եւ հանրային նպաստներից
3. Իրանահայութեան կրօնական, մշակութային եւ մարզական կեանքի առաւել աշխուժացում եւ խորացում
4. Սահմանադրութեան հիմամբ՝ իրանահայութեան իրաւական հարցերի հիմնական լուծում (ժառանգութիւն, փոխհատուցում, եւ այլն)
5. Պետական յատկացումների նպատակաւղղած կիրառում իրանահայութեան հասարակական կեանքի բարգաւաճման համար
6. Հայապատկան դպրոցների եւ կրթական հաստատութիւնների գիտակրթական մակարդակի բարձրացում
7. Հայագիտական եւ հայերէնագիտական ծիւղերի ընդարձակում՝ երկրի համալսարաններում
8. Սատարել Հայ Առաքելական եկեղեցու եւ հայ յարանաւանական եկեղեցիների միջեւ առկայ փոխ-յարաբերութիւնների պահպանման եւ զարգացմանը
9. Դաւանաբանական անյարի շարժումների քարոզչական ազդեցութիւնների դէմ պայքար
10. Լայն տեղեկատւութիւն՝ հայ արհեստավորների, մասնագէտների եւ գիտնականների կատարած գործերի, դերակատարութեան եւ ծառայութիւնների մասին

ԼԵՏՈՒԷԼ ԱԻՏԵՏԱՆԻ ՄԱՅԻԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Լեւոն Ահարոնեան

Մարդու տարիքը, որ առաջանում է, զուգընթաց նրան իր շրջանի ընկերներն ու բարեկամներն էլ պակասում են. մարդ ակամայ դառնում է իր հարազատներից հեռու մի անձ:

Կիրակի, Փետրուարի 26-ին, իրանահայ համայնքը կորցրեց ազնիւ, ստեղծագործ ու ազգանւէր մի անձի, ում ընկերութեան բախտն են ունեցել եւ ւաւելի քան 70 տարի: Նրա հետ անցկացրել են մանկութեան, պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան տարիները: Լեւոնէլ Աւետեանը բազմազաւակ ու միջակ խաւին պատկանող մի ընտանիքի զաւակ էր: Նրանք ընտանիքով օժտուած էին արհեստի բարձր շնորհքներով ու ընդունակութեամբ: Լեւոնէլը, որը մեր ընկերների կողմից Լեւոնի էր կոչուում, ուներ երեք եղբայր եւ երկու քոյր, որոնք, դժբախտաբար, բոլորն էլ մահացել են: Եղբայրները բարձր հմտութեամբ ոսկերիչ եւ արծաթագործ էին, որոնց գիտութիւնն ու արհեստը ինքնին մեծ հարստութիւն էր ստեղծել: Սիրելի Լեւոնիկն ւաւելի շատ ուսումով եւ գիտութեամբ մուտք գործեց այդ արհեստը, եւ առանց ուրիշ վարպետների աշխատանքների կրկնութեան, նա հէնց սկզբից սկսեց իր հնարամտութեամբ նորութիւններ մտցնել իրենց արտադրանքների մէջ: Շուտով Իստամբուլի խաչմերուկի վրայ, «Յոմա» կինոյից ոչ շատ հեռու, բացեց սեփական խանութը, եւ կարճ ժամանակում կառուցեց հսկայական մի շէնք Թեհրանի ամենալաւ թաղամասում՝ Արժանտին հրապարակում՝ «Թալա» (Ոսկի) անունով, ընդարձակ ու շքեղ դահլիճով: Այն ժամանակից էր, որ Լեւոնէլի նորածն եւ ոսկէ, թանկագին գոհարներով զարդարուած արտադրանքները յայտնի դարձան ողջ Իրանում թանկարժէք զարդերի արտադրման բնագաւառում:

Իրանի նախկին թագաւորական ռեժիմի օրօք, նա դարձել էր Իրանի պալատականների հաւատարիմ մարդը: Թագաւորի ու թագուհու հիւրերը եւ միջազգային անւանի դերասանները միշտ իրենց զարդերը գնում էին «Թալա» խանութից: Իրանի Իսլամական յեղափոխութիւնից յետոյ էլ Լեւոնիկը չկորցրեց իր համբաւը, միաժամա-

նակ ինքն իր աշխատանքը ծանօթացրեց Իրանի յեղափոխական կառավարութեանը, եւ նշանակեց աշխարհում յայտնի Իրանի գոհարեղէների զանձի մեծարժէք թանկակին քարերը առանձնացնելու եւ նրանց համար մի վկայագիր պատրաստելու աշխատանքին, որով նա աժանացաւ Իրանի կառավարութեան գնահատանքին: Նա ըստ տեղեկութեանս նոյն աշխատանքն էլ կատարել էր Մաշհադի շիաների 8-րդ իմամի՝ Իմամ Ռեզայի դամբարանի հսկող մեծահարուստ կազմակերպութեան «Աստանէ Ղոդսէ Ռազաի»-ի ունեցած թանկարժէք քարերի վրայ: Լեւոնիկ ուշադրութեան արժանի աշխատանքներից մէկն էր Պերսեպոլիսի քանդակների ոճով պատրաստած արծաթեայ եւ ոսկեայ մատուցարաններն ու բաժակակալները, որոնք մեծ ընդունելութեան եւ գնահատանքի արժանացան:

Լեւոնիկն իր պատանեկան տարիքից միշտ սիրում էր ընթերցանութիւնը, որով իր աշխատանքի ոլորտում նորութիւններ մտցրեց: Նա աշխարհի մի քանի յայտնի քարեղէնների ուսուցման կենտրոններն այցելեց եւ անհրաժեշտ ուսումն ստացաւ: Թեհրանում նա դասարաններ կազմեց բոլոր իրանցիների համար, գոհարագիտութիւն ուսուցանեց եւ այդ ոլորտում էլ գրքեր հրատարակեց:

Այս բոլորից յետոյ, որը նրա կատարած աշխատանքների մի փոքրիկ մասն էր, հարկ են համարում անդրադառնալ նաեւ նրա հայրենասիրութեանը: Նա ապրում էր եւ միշտ էլ հպարտանում իր վանեցի ծագումով: Նա իր պրպտումներով հասաւ այն եզրակացութեան, որ իրենց ընտանիքը Վասպուրականի Արծրունի թագաւորի տոհմից են, որով եւ նոյնպէս համոզուած են նրա ազնութեան ու համեստ բնաւորութեան բերումով:

Այդ սերը դէպի հայրենիքը եւ Վան ու Վասպուրականը, որոնք դժբախտաբար բռնագրաւուած են դաժան թշնամու կողմից, հիմք հանդիսացաւ, որ նա ստեղծի «Վան-Վասպուրական պատմական հարցերի ուսումնասիրութեան կենտրոնը» եւ «Վան-Վասպուրական» միութիւնը, որը յաջողեց հարիւրաւոր վանեցի եւ իրանահայերի տանել մեր բռնագրաւուած երկիրը: Դրանից բացի Լեւոնիկը, իր ազգանւորութեամբ փորձեց մասնակցել համայնքի ազգային գործերին, եւ մի շրջան էլ անդամակցեց Թեհրանի Թեմական Խորհրդին:

Լեւոնիկն իրապէս լաւ անձնաւորութիւն էր: Նրա ընտրած ու հաւանած կեանքի ընկերն էլ արտակարգ ազնիւ ու աշխատասէր հայուհի է: Ես սրտանց միշտ յարգել եւ սիրել են Լեւոնիկին, Նինային, Յովսէփին, Յարմիկին, Յայնուշին. նրանց, ինչպէս եւ նրանց հարսին ու երեխաներին, առողջութիւն ու երկար կեանք, եւ ամենազխաւորն է համբերութիւն են ցանկանում:

Չմոռանամ նշել կեցցէ եւ յարգանք ու պատիւ մեր իրանահայ համայնքին, որ իր հոծ ներկայութեամբ, եւ Իրանի ոսկերիչների տարբեր արտադրողներին ու հաստատութիւններին, որոնք մեծ պաստառներով ու ծաղկեպսակներով յարգեցին ու մասնակցեցին մի ազնիւ ու հայրենասէր անձի յուղարկաւորութեանը:

Ըստ հանգուցեալի ընտանիքի յայտարարութեան, ծաղկեպսակի փոխարէն Ահարոնեան ընտանիքի կողմից «Յայ Դպրոց» հիմնադրամի միջոցով նւիրում է 10 աթոռ-սեղան 20 աշակերտի համար, Յայաստանի սահմանամերձ դպրոցներից մէկին: Դպրոցի անունը կը յայտարարուի հետագայում:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿԵՐՊԱՐԱՆ ԱՓՈՒՆ

Քաղաքները ժամանակի ընթացքում կերպարանափոխում են: Կերպարանափոխել է, եւ շարունակում է կերպարանափոխել, նաեւ Երեւանը: Պատմական խոշոր իրադարձութիւնները իրենց հետքերն են թողնում քաղաքի բնական աւերման, դիտատրեալ քանդման եւ կերտման ու վերակերտման վրայ: Նախասովետական Երեւանից շատ բան հնարաւոր չէ գտնել այսօրայ Երեւանում, իսկ սովետական շրջանի Երեւանը, որն այն քաղաքն է, որ մենք ճանաչում ենք, արագօրէն կորցնում է իր ծանօթ տեսքը: Քաղաքի պողոտաների հեռանկարները ձեւափոխում է հսկայ գովազդների իշխող կշռի ներքոյ, զբօսայգիները դառնում են բացօթեայ կաֆէներ, իսկ հին տուֆակերտ շէնքերը, անհրաժեշտաբար պիտի իրենց տեղը նոր շէնքերին տան: Հիւսիսային պողոտայի օրինակով, երեւի պիտի կերտեն հսկայ նոր բլուկներ: Իսկ ամենուր ծլում են ժամանակակից բրենդներով մոդայիկ հագուստեղէն վաճառող խանութներ: Այսպիսի վերակառուցում ինչքանով է համապատասխանում Երեւանի քաղաքացու կարիքներին եւ ինչքանով է ծառայում նոր ձեւաւորող տեղական եւ արտասահմանեան մեծ կապիտալի շահերին: Երեւանի վերակառուցումը ակամայ իր հետ բերում է լուրջ հարցեր, իսկ դրանք երբեմն յանգում են աղմկալի բողոքների, որոնք իրենց են յատկացնում լրատամիջոցների առաջին խորագրերը: Այսօրայ Հիւսիսային պողոտայի վայրում գտնուող տների բնակիչները դէմ էին հին շէնքերի աւերմանը եւ պահանջում էին «վերանորոգում, քանդելու փոխարէն»: Քաղաքի ճարտարապետական մշակութային հարստութեան ոչնչացման դէմ են բողոքում երիտասարդ ակտիւստներից կազմած միութիւնները, իսկ այսօր բնապահպանական մտահոգութիւններից ելած՝ սոցիալական խմբերը դէմ են քաղաքի պուրակներում շինարարութիւն ծաւալելուն: Գիշտ այս օրերին նրանք բողոքում են Մաշտոցի այգում շէնքեր կառուցելու դէմ, եւ յաջողել են, գոնէ ժամանակաւոր, ընդհատել շինարարական աշխատանքները: Հարց է նաեւ, թէ նոր քաղաքի շինարարութեան գործում ինչքանով են նկատի առնում քաղաքի հաշմանդամների կարիքները, որը ժամանակակից քաղաքի յատկանիշներից է: Խօսք է գնում հին շէնքերի ֆասադների վերակառուցման մասին: Երբ քանդում էին քաղաքի մի շարք շէնքեր, համարակալել են դրանց քարերը, եւ այժմ խոստանում են, որ պիտի ամռանը, իրօք, սկսի այդ շէնքերի վերակառուցումը: Սակայն հարցեր ու խնդիրներ դեռ շատ կան: Մի օր խօսք է գնում «Մոսկա» բացօթեայ կինօթարոնի աւերման եւ դրա տեղը եկեղեցի կառուցելու մասին, մի օր բողոքի ակցիա է անցկացում այնինչ պատմական կառոյցի պահպանման համար, իսկ ոչ բողոքին ընդունելի է նաեւ գեր-մոդէռն արւեստի կոթողների տեղադրումը, ասենք, Կասկադի շրջափակում, նոյնիսկ եթէ դա լինի Բոթերոյի հսկայ կատուն, կամ երաժիշտ Աննօ Բաբաջանեանի այլանդակ արձանը Կարապի լճի ափին: Երեւանի փոփոխութիւնները, եւ դրանց շուրջ առաջացող հարցերը, արտացոլում են Երիտասարդ անկախ Հայաստանում ձեւաւորւած հակասական ճաշակները եւ երկրի հեռանկարի համար գոյութիւն ունեցող տարբեր կարծիքները, եւ իհարկէ նաեւ հասարակ ժողովրդի եւ օլիգախ մեծահարուստների շահերի հակասութիւնը:

Մ.Մ.

ՍՈՒՄԸ՝ ՀԱՐՅԵՐ, ԲՈՂՈՔՆԵՐ

Հրազդանի ափամերձ
բանուկ երթուղին

Տրոլեյբուսներ, որոնք վերջին
տարիներին անհետացել են
քաղաքից

Խորհրդային Երեսանը
խորհրդանշող Լենինի արձանը
հրապարակում, որը նույնպես
վերացել է

ՀԻՆ ԵՐԵՒԱՆԸ ՄՊԱՍՈՒՄ Է ԻՐ ՎԵՐԱՇՆՆԴԻՆ

Սիրանյոշ Գեորգեան

Երեւանի կենտրոնի նախախորհրդային ժամանակաշրջանի ապամոնտաժած շէնքերը ներառող «Հին Երեւան» ծրագիրը սկսել է կենդանութեան նշաններ ցոյց տալ: Նախագծի հեղինակ, ճարտարապետ Լեւոն Վարդանեանն «Արմենիախաուին» ասում է, որ հաւանաբար եղանակները տաքանալուն պէս կը սկսւի ծրագրի իրականացման գործնական փուլը, այսինքն՝ բուն շինարարութիւնը:

Երբ Երեւանի կենտրոնում 2000-ականներին սկսւեցին լայնածաւալ կառուցապատման աշխատանքները, մասնաւորապէս՝ կառուցւեց Հիւսիսային պողոտան, բազմաթիւ հին երեւանեան շէնքեր ապամոնտաժւեցին: Շէնքերի քարերը քաղաքային իշխանութիւնները համարակալում էին եւ պահում՝ վստահեցնելով, որ դրանք կօգտագործւեն Հին Երեւանի կոլորիտը ներկայացնող շէնքերի վերակառուցման ժամանակ: Վարդանեանը ծրագիրը Երեւանի քաղաքային իշխանութիւններին ներկայացրել է դեռ 2005-ին, սակայն, նրա խօսքով՝ հիմնականում տնտեսական ճգնաժամի պատճառով դրա իրագործումը յետաձգւեց, եւ հիմա հազիւ բարենպաստ պայմաններ են ստեղծւել երեւանեան 14 ապամոնտաժած շէնքերի վերականգնման համար: «Իրականում սա հին Երեւան չէ, սա Երեւանի մի կտորն է՝ 300 մետր երկարութեամբ, 70 մետր լայնքով: Դա երկու փողոցների միջու ընկած մի կտոր է: Ես փորձում եմ ապամոնտաժած 14 յուշարձաններն ինտեգրել այս նոր քաղաքաշինական միջավայրին», - ասում է ճարտարապետը՝ յանելելով, որ շինարարութիւնը կարող է 3-5 տարի

տեւել: Նախագիծն իրականացւելու է Երեւանի կենտրոնական Բիւզանդի, Կողբացու, Արամի, Արվեան փողոցների որոշակի հատվածների եւ գլխաւոր՝ Մաշտոցի պողոտայի Սարգսրեան ծննդատանը եւ զբօսայգուն յարող տարածքում: Այս տարածքները 2005-ին կառավարութեան որոշմամբ բաժանւել են լոտերի, հանւել աճուրդի եւ վաճառւել երեք մասնաւոր ընկերութիւնների, որոնք էլ

իրենց պահեստարաններում պահում են ապամոնտաժած շէնքերի քարերը: Ծրագիրն իրականացնելու են լոտերի տէրերը, եւ նրանք էլ կորոշեն, թէ վերականգնւած յուշարձան-շէնքերը ինչ նպատակով կօգտագործւեն: «Թէ շէնքերի ֆունկցիան ինչ կը լինի, ես արդէն չեմ կարող խառնել, դա մասնաւոր ծրագիր է: Բնական է, [Հին Երեւանը] Հանրապետութեան իրապարակին է ան-

միջապես յարում, զբօսաշրջութեան կենտրոն է դառնալու, կը լինեն սրճարաններ, պանդոկներ, ցուցասրահներ, յուշանւէրների խանութներ եւ այլն»,- ասում է Վարդանեանը: Այս օրերին հայ բնապահպանները պայքարում են Մաշտոցի այգում (որի վերելի հատածն էլ է ընդգրկած «Յին Երեւան» ծրագրում) հագուստի տաղաւարների տեղադրման դէմ: Քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանը, ի պատասխան բնապահպանների բողոքների, ասել էր, որ կրպակները ժամանակաւոր են եւ դրանք կապանոնտաժեն «Յին

Երեւան» ծրագրի իրականացումից յետոյ: Այգու վերելի հատածում, ըստ ծրագրի, նախատեսւում է վերականգնել Ջանփոլադովի յայտնի թատրոնը, որը խորհրդային ժամանակաշրջանում Սպայի տուն էր դարձել (ներկայիս Վազգէն Սարգսեան փողոցի վերին հատածում): Ընդհանրապէս վերջին 10 տարիների Երեւանի կառուցապատումը մեծ դժգոհութիւններ առաջացրեց ոչ միայն քաղաքի կենտրոնում ապրող մարդկանց, որոնցից շատերը բիրտ միջոցներով վտարեցին իրենց տներից, այլ նաեւ ճարտա-

րապետների, բնապահպանների շրջանում: Բնապահպաններին մտահոգում է կանաչ տարածքների կրճատումը, սէյսմիկ նորմերին չհամապատասխանող կառուցապատումը, ճարտարապետները դրան գումարում են նաեւ իրենց դժգոհութիւնները, իրենց խօսքով աններդաշնակ, անճաշակ ու բազմաոճ շինարարութիւնից: «Յէնց դրսից հիւր ենք ընդունում, տանում ենք Գառնի-Գեղարդը ցոյց տալու, այսինքն ուզում ենք ցոյց տալ, որ մենք պատի ծակից դուրս եկած ժողովուրդ չենք, հին մշակոյթ ունենք, բայց նոյնը չունենք (Երեւան) քաղաքում, ինչպէս բոլոր քաղաքներն ունեն: Չկայ այս միջավայրը»,- ասում է Վարդանեանը: Անցեալ տարի ընդդիմադիր Յայ ազգային կոնգրեսը իշխանութիւններին ներկայացրած իր պահանջներում նշել էր «Երեւանի քաղաքաշինական դէմքի այլանդակման եւ մայրաքաղաքում բարձրայարկ շինարարութեան դադարեցումը»: Սակայն ճարտարապետները լաւատես չեն, որ Երեւանն ամբողջական տեսք եւ քաղաքի դէմքը ներկայացնող ճարտարապետութիւն կունենայ: «Մեր հանրապետութիւնը կոչւում է Հայաստանի Հանրապետութիւն, չի կոչւում Հայաստանի էլիտար հանրապետութիւն: Երեւանն ունի լուրջ քաղաքաշինական պրոբլեմներ, որոնք լուծելուց յետոյ կարող են նաեւ կոսմոսիկ փոփոխութիւններ էլ անել»,- ասում է բնապահպան Գագիկ Սուխունդեանը:

Աղբիւր՝ www.armenianow.com

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԱՇՏՈՑԻ ԱՅԳՈՒՄ ԲՆԱՊԱՀՊԱՆՆԵՐԸ «ԳՐՈՂՈՒՄ» ԵՆ ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՅԳԻՆ

Լիլիթ Առաքելյան

Երեւանի կենտրոնի հանրային այգին այսօր էլ (Փետ.22) շարունակում է շրջափակած մնալ ուստիկանութեան կողմից այն բանից յետոյ, երբ բնապահպան ակտիւիստների խումբը, որպէս իրենց մէկշաբաթեայ բողոքի ակցիայի մի մաս, խոչընդոտում էր հարթակի շինարարութիւնը՝ այն համարելով ապօրինի:

Երկուշաբթի մի քանի տասնեակ ակտիւիստներ ճեղքել են ուստիկանների շղթան, մտել Երեւանի Մաշտոցի այգում իրականացող շինարարութեան հրապարակ՝ ստիպելու շինարարներին դադարեցնել աշխատանքները: Սրան նախորդել են երթը դէպի Երեւանի քաղաքապետարան եւ այգու ճակատագրի հարցով քաղաքապետի հետ բանակցելու անյաջող փորձը: Սակայն գիշերուայ ընթացքում շինարարութիւնը շարունակել է, եւ առաւօտեան Մաշտոցի այգու կրպակներն արդէն ապակեպատած էին: Դեռ անցեալ շաբաթ Երեւանի քաղաքապետարանի ներկայացրած քաղաքաշինական փաստաթղթերը վկայում էին, որ Աբովեան փողոցից Մաշտոցի այգի տեղափոխուած կրպակների շինարարութիւնն օրինական է: Դրանցում ասում է, որ կրպակները տեղադրում են ժամանակաւոր եւ չեն վնասի այգու կանաչ տարածքը: Սակայն «Մենք ենք քաղաքի տէրը» եւ «Մեր քաղաքը» քաղաքացիական նախաձեռնութեան ակտիւիստներն արձանագրել են այդ փաստաթղթերում առկայ մի շարք օրինախախտումներ, որոնք ենթակայ են քննարկման, եւ որոնց հիման վրայ բնապահպանները պահանջում են դադարեցնել այգում ընթացող կառուցապատումը: Բնապահպանները պնդում

են, որ օրինախախտումները կատարել են ՀՀ հողային օրենսգրքի, «Քաղաքաշինության մասին», «Շրջակայ միջավայրի վրայ ազդեցության փորձաքննության մասին» ՀՀ օրենքների մի քանի կետով: Փետրուարի 11-ից տասնեակ ակտիվիստներ ամեն օր բողոքի ակցիաներ են անցկացրել այգում՝ խանգարելով շինարարական աշխատանքներին միայն իրենց ֆիզիկական ներկայութեամբ: Սակայն ոստիկանությունն անցեալ շաբաթ արգելապատեր տեղադրեց տարածքում՝ այգի նրանց մուտքն արգելելու նպատակով: Բնապահպանական կոչերով եւ կառուցապատմանը դեմ վանկարկումներ անելով՝ շուրջ 80 հոգանոց ակտիվիստները երկուշաբթի (Փետ.20) հաւաքել էին քաղաքապետարանի դիմաց եւ ներկայացրել իրենց արձանագրած օրինախախտումների փաթեթը: «Նախ՝ ոտնահարել է օրենքը, իսկ երկրորդ՝ չեն անցկացրել հանրային լսումներ: Քաղաքապետարանում հապճեպ որոշում է կայացրել կոպիտ օրինախախտումներով, եւ այդպէս էլ իրականացոււմ է կառուցապատումը», - ասում է «Մենք ենք քաղաքի տէրը» նախաձեռնութեան անդամ Վահրամ Սողոմոնեանը: Վերջին օրերին ակցիայի վայրն այցելել են նաեւ Հայաստանի մի շարք մշակութային գործիչ-

ներ՝ դերասաններ Երւանդ Մանուրեանը, Աշոտ Աղամեանը, Հայկ Մարութեանը, Յովհաննէս Ազոյեանը, Վարշամ Գեւորգեանը, Արսէն Գրիգորեանը, հեռուստահաղորդավար Եւր Մնացականեանը, երգիչներ Արթուր Իսպիրեանը, Ռուբէն Հախվերդեանը եւ այլք: «Եթէ ծառ չես տնկում, գոնէ մի՛ ոչնչացրու այն: Այդ վնասը վերադառնալու է այն մարդկանց, ովքեր անում են այս ոճրագործութիւնը ծառերի նկատմամբ: Ես կոչ եմ անում այն մարդկանց, ովքեր հեռուստաէկրաններից չեն իջնում եւ անընդհատ գովերգում են Երեւանը, որ հիմա գան ու խօսեն, եթէ դէմ են այգու ոչնչացմանը», - ասում է դերասան Յովհաննէս Ազոյեանը: Դերասան Վարշամ Գեւորգեանը, ով միացել էր քաղաքապետարանի դիմաց անցկացող ցոյցին, համոզւած է, որ կրպակները այգում չեն մնայ: «Պէտք է գիտակցել օրենքի ուժը, որի շրջանակներում եղել են խախտումներ»: Մէկուկէս ժամ բողոքի ակցիան շարունակելուց յետոյ ցուցարարներին այդպէս էլ չյաջողեց հանդիպել քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանի հետ եւ շինարարութիւնը կասեցնելու համաձայնութեան գալ: Միայն քաղաքապետի օգնականը դուրս եկաւ ակտիվիստների հետ բանակցելու: Երեւանում շարունակուող բնապահպանական ակցի-

ային արձագանքել են նաեւ քաղաքական գործիչները: Ընդդիմադիր ճամբարի գործիչները հիմնականում ողջունել են երիտասարդների ձեռնարկած քաղաքացիական ակտիւութիւնը: Ընդդիմադիր «Ժառանգութիւն» կուսակցութեան անդամները պարբերաբար եղել են տարածքում, աջակցել ցուցարարներին եւ միջնորդել ոստիկանութեան հետ նրանց բանակցութիւններին: Ընդդիմադիր Հայ ազգային կոնգրեսի ներկայացուցիչները նոյնպէս աջակցել է բնապահպանական բողոքին: Իսկ ԱԺ ՀՀԴ խմբակցութեան ղեկավար Վահան Յովհաննիսեանը նամակ է ուղարկել քաղաքապետ Մարգարեանին՝ առաջարկելով այդ հարցի շուրջ հանրային լսումներ անցկացնել: Սակայն որոշ իշխանամէտ հասարակական գործիչներ քննադատել են այդ հարցի քաղաքականացումը, նոյնիսկ մեղադրել են բնապահպան ցուցարարներին միջազգային կազմակերպութիւններից ստացած իրենց դրամաշնորհներն արդարացնելու փորձերի համար: ՀՀԿ անդամ Մենուա Յարութեանը կարծում է, որ այս ամբողջ գործընթացն ուղղւած է քաղաքապետ Տարօն Մարգարեանի դէմ: Իսկ նախաձեռնութիւնը որակում է որպէս շոու, գրանտների սպառման մի եղանակ: Ոստիկանութեան աշխատողներն էլ պնդում են, որ ակտիվիստների գործողութիւնները անօրինական են, քանի որ «թոյլատրւած շինարարութիւնը խոչընդոտելը պաշտպանւած չէ հաւաքների ազատութեամբ»: Իսկ քաղաքապետարանը, չնայած ցուցարարների ակտիւ գործողութիւններին, դեռեւս ոչ մի պաշտօնական հաղորդագրութիւն չի հրապարակել՝ կապւած Մաշտոցի այգում քաղաքաշինական օրինախախտումների եւ ակտիվիստների պահանջած լսումների հետ:

Աղբիւր՝ www.armenianow.com

ԹԱՐԻՉԻ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԻ ՀՈԳԻ՝ ԼԵՒՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԸ

Հայկ Աճեմեան

Լեւոն Գրիգորեանը Թաւրիզ հասաւ 1912 թի ամառն՝ երաժշտագիտական պատրաստութեամբ՝ ինչպէս նաեւ իբր հմուտ

Իրանահայ վաստակաւոր երաժիշտ ու խմբավար՝ Լեւոն Գրիգորեանը ծնւել է 1894 թականին Թաւրիզում, կեանքին հրաժեշտ է տուել 1957 թականին Թեհրանում: Նա երաժշտութիւն է սովորել Թիֆլիսում, իսկ յետոյ՝ Բելգիայում: Հիմնականում դասաւանդել եւ որպէս խմբավար աշխատել է իր ծննդավայր Թաւրիզում: Հայկ Աճեմեանը մի գրքոյկ է հեղինակել նւիրեալ երաժշտագետի մասին, որից ստորեւ ներկայացնում ենք մի քաղաածք:

ջութակահար: Նոյն թի աշնան, հրաւիրւեց Ատրպատականի Հայոց Թեմական Դպրոցը իբր երգ-երաժշտութեան դասատու-ուսուցիչ՝ Հայոց նորընտիր Առաջնորդ Ներսէս Վարդապետ (յետոյ եպիսկոպոս) Մելիք Թանգեանի ժամանակ: Միաժամանակ նաեւ երգ-երաժշտութեան դասեր ստանձնեց Թաւրիզի Հայոց Արամեան ազգային դպրոցում:

Ալէքսան Տէր Վարդանեանի տեսչութեան տարիներին: Երկու դպրոցներումն էլ կազմեց քառաձայն խմբեր, որոնք դպրոցական հանդէսների եւ տօների ժամանակ երգում էին ազգային, հայրենասիրական եւ ժողովրդական երգեր՝ Լեւոնի խմբավարութեամբ: Թաւրիզի Հայոց Ս.Աստուածածին Մայր Եկեղեցում ամէն կիրակի եւ տօն օրերի պատարագներին Թե-

«Մալոն» նազախումբ, 1921 թական, Թաւրիզ: Միջին շարքի կենտրոնում նստածը Լեւոն Գրիգորեանն է:

Ղ. Աղայեանի Անահիտ թատերախաղի դերասաններ, Թարիզ, 1909 թական: Կենտրոնում գաւազանը ձեռքին նստածը Լեւոն Գրիգորեանն է: Լուսանկար՝ Բալաջան Ստեփան Ստեփանեան:

Լեւոն Գրիգորեանի կազմած երգչախումբը: 1906-7 թական, Թարիզ, Հայկազեան-Թամարեան դպրոց: Առաջին շարքում ձախից չորրորդը Լեւոն Գրիգորեանն է:

մական դպրոցի քառածայն երգչախումբը երգում էր՝ Լեւոնի անմիջական խմբավարութեամբ:

Դպրոցական աշխատանքներից ու ժամերից դուրս Լեւոն Գրիգորեանը երաժշտութեան եւ ջութակի ու այլ եւրոպական երաժշտական գործիքների դասընթացներ էր բացել եւ ուներ մեծ թուով աշակերտներ: Երաժշտութեան եւ նւագի ուսուցման աշխատանքներին լծւած էր բուռն թափով միաժամանակ նաեւ երկու դպրոցների երգչախմբերի փորձերն էր կատարում, երգեր ներդաշնակում, մեներգիչներ պատրաստում եւ այլն:

Թարիզի հայ համայնքը՝ հանդիսաւոր եւ տօնական օրերին հոգեկան անհուն հրճւանքով դիտում էր բեմերի վրայ կանգնած երկսեռ երգչախումբը, որ հիանա-

լի ներդաշնակութեամբ երգում էր ազգային, հայրենասիրական եւ ժողովրդական երգեր՝ շնորհալի խմբավար Լեւոն Գրիգորեանի անթերի ղեկավարութեամբ:

Սակայն 1914 թի ամռան պայթեց համաշխարհային մեծ պատերազմը, որի արհաւիրքները նոյն թի աշման մօտեցան Կովկասին ու ապա Իրանի Ատրպատականի նահանգի սահմաններին:

Նոյն թւի Դեկտեմբերին տաճկական բանակները յարձակողականի անցան: Մահւան սպառնալիքի տակ էր Ատրպատականի հայութիւնը, որ նոյն ամսի կէսերից խուճապահար անցաւ Արաքս գետը եւ ապաստան գտաւ Կովկասում: Սակայն կարճ ժամանակից յետոյ, պատերազմի բախտը փոխեց:

Տաճկական բանակները խուճապի մատնուած նահանջեցին Կովկասի եւ Ատրպատականի ճակատներից դէպի թուրքոյ խորքերը: Ռուսական բանակները յարձակողականի անցան եւ արագութեամբ գրաւեցին Տաճկահայաստանի սահմանամերձ նահանգները.- Վան, Բիթլիս, Էրզրում եւ այլ վայրեր:

Կովկասն ապաստանած Ատրպատականի հայութեան մեծ մասը 1915-ին եւ 1916-ին վերադարձաւ իր ծննդավայրը: Վերադարձան Թաւրիզից գաղթած հայերը, որոնց մէջն էր նաեւ Լեւոն Գրիգորեանը՝ հանդերձ ընտանեօք:

Թաւրիզում վերակենդանացաւ հայ կրթական եւ մշակութային կեանքը: Ահա այս շրջանում, 1916-ին Լեւոն Գրիգորեանը Թաւրիզում հիմնեց իր նշանաւոր ՍԱԼՈՆ նազախումբը, որի անդամների թիւը հասնում էր մինչեւ քսանի: Այս նազախումբը ամբողջ երեսուն տարի (1916-1946) գոյութիւն ունեցաւ Թաւրիզում: Նազախմբի անդամների թիւը փոփոխական էր: Երեսուն տարիների ընթացքում՝ «Սալոն» նազախմբում սերունդներ յաջորդեցին իրար, բայց նազախումբը միշտ գոյութիւն ունեցաւ՝ ղեկավարութեամբ Լեւոն Գրիգորեանի:

«Սալոն» նազախումբը Թաւրիզի մշակութային կեանքի զարդերից եւ մնայուն արժէք ներկայացնող ձեռնարկներից մէկն էր: Դպրոցական, ազգային կուսակցական, պետական, պարսկական եւ եւրոպական ամէն տեսակ հանդէսների, տօնակատարութիւնների, պաշտօնական խնջոյքների,

մեծածախս հարսանիքների եւ նման բազմատեսակ ձեռնարկների ժամանակ «Սալոն» նազախմբի ներկայութիւնը կենսական անհրաժեշտութիւն էր:

Լեւոն Գրիգորեանը երգերաժշտութեան եւ նազի շուրջ՝ իր աշակերտների մէջ զարգացրել է միտք ու ճաշակ, սէր ու համակրանք: Մղում է տել նրանց ընդունակութիւններին, քաջալերել է նրանց եռանդն ու աշխատանքը: Եւ այս բոլորի հոյակապ արդիւնքն այն աղաւ, որ նա ամբողջ իրանահայութեան համար պատրաստեց երաժշտական մի դաստիարակած սերունդ-ուսուցիչ, դասատու, ջութակահար, դաշնակահար, լարաւոր եւ փողաւոր գործիքներ նազողներ, երգահաններ, երաժիշտներ, խմբավարներ, երգիչներ, մեներգիչներ եւ այլն, որոնք տասնեակ տարիների ընթացքում Իրանի մէկ ծայրից միւսը, Թաւրիզից մինչեւ Նոր Ջուղա եւ Ռաշտից մինչեւ Աբադան տարածեցին եւ դասաւանդեցին երգն ու երաժշտութիւնը եւ նազն ու ծայնագրութիւնը:

Խորին երախտագիտութեան արժանի են Լեւոն Գրիգորեանի այդ աշակերտները, որոնցից ոմանք ժամանակին անցան արտասահման եւ աւելի զարկ տւին իրենց երաժշտագիտական կրթութեանը, ոմանք ժամանակի եւ տնտեսական պայմանների պատճառով ուրիշ ասպարէզներ ընտրեցին, իսկ մի մասն էլ տասնեակ տարիներ իբրեւ դասատու, երաժիշտ, խմբավար, նազող եւ այլն շարունակում են իրենց հանրանւէր աշխատանքը:

Լեւոն Գրիգորեանը տարիների ընթացքում ներդաշնակել է բազմաթիւ երգեր (Դուդուկ, Դարծեալ անուշ, Դէլ եաման, Բըկիդ մարջան, Բերդիցը դուրս ելայ): Իր վաղամեռիկ Յրաչիկ որդու յիշատակին ծայնագրել է Աւետիք Իսահակեանի երկու բանաստեղծութիւններ՝ *Է՛յ դու քահէլ* եւ *Ուռիների*

տակ, որը լոյս է ընծայել առանձին տետրակով: Քառածայնի է վերածել Մեհրաբեանի *Խնձորի ծառի տակին*, եւ *Գնչուի երգը*:

Ներդաշնակել է նաեւ պարսկերէն երգեր (*Իրանի ազգային Յիմն*, *Իրան*, *Դէլ փասանդ*, *Ջէլվէյէ գոլ*, *Սորուդէ քաւանայի* (քառածայնի է վերածել) *Սորուդէ քարնաւալ* (քառածայն) *Սորդէ բաստէ*): Նաեւ պարսկական *աւազներ*, *թասնիֆներ*, *փիշիարամարներ*, եւ այլն:

Թաւրիզում պարսիկներից կազմեց յատուկ նազախումբ: Թաւրիզի պարսկական դպրոցներում երգի եւ ծայնագրութեան դասատու-ուսուցիչ էր: Այդ դպրոցներում կազմեց նաեւ քառածայն երգչախմբեր: Թեհրան տեղափոխելուց յետոյ, ութը տարի պետական երաժշտանոցում ծայնագրութեան եւ ջութակի դասատուի պաշտօն վարեց:

Ատրպատականի Յայոց Թեմական դպրոցում Լեւոն Գրիգորեանը ամբողջ 25 տարի (1912-1936) ունէր երգչախումբ եւ նազախումբ:

Մօտ հարիւր երկսեռ երգիչներից եւ նազողներից բաղկացած այդ պատկառելի խումբը ոչ միայն Թեմական դպրոցի ձեռնարկներին, այլեւ ազգային եւ այլ մեծ տօնակատարութիւններին բերում էր իր մասնակցութիւնը: Վարդանանց փառատօնը, Ապրիլեան սգատօնը, Յայ Մշակոյթի օրը, յոբելեանական հանդէսները, նոր տարւայ երեկոյթները, սգահանդէսներ, ազգային եւ գրական մեծ դէմքերին նւիրած երեկոյթներ եւ այլն փառաւորում էին Լեւոն Գրիգորեանի երգչախմբի քառածայն երգերով, մեներգերով կամ նազներով, որոնց բոլորի մէջ կար երաժշտական ճաշակ, նրբութիւն, հմայք եւ հոգեկան հաճոյք: Եւ այս բոլորի մէջ փայլում էր Լեւոնի կատարած անձնւէր եւ բարեխիղճ աշխատանքը եւ արւեստագէտի կատարելութիւնն ու հմտութիւնը:

ՕՍԿԱՐ ՌԻՎՅՆԴԻ ՇԵՔԻԱԹԸ ԼԻՉԲԵՆԹ ՅԻԵՐԳԵՐԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՎ

ՕՍԿԱՐ ՌԻՎՅՆԴ

Բրիտանացի, ծագումով իռլանդացի, հանճարեղ բանաստեղծ, արձակագիր, հրապարակախոս Օսկար Ուայլդը (1854-1900) գրել է նաև մանուկների համար: Օսկար Ուայլդը ճանաչած է իր «Դորիան Գրեյի դիմանկարը» (1891) վեպի, «Մալոնե» (1891) ողբերգության եւ «Լրջախոս լինելու կարետրոփները» (1895) կատակերգության համար: Նրա մանկական գործերը հրատարակել են «Երջանիկ արքայազնը» հեքիաթների հաւաքածոյում:

ԼԻՉԲԵՆԹ ՅԻԵՐԳԵՐ

Աւստրացի արեստագէտ Լիզբեթ Յերգերը ծնել է 1954 թականին Վիեննայում: Վիեննայի կիրառական արեստի ակադեմիան աւարտելուց յետոյ, աշխատել է մանկական գրքերի պատկերազարդման բնագաւառում, հիմնականում Միխայել Նոյգեբաուէր հրատարակչութեան համար: Նկարազարդել է Հանս Քրիստիան Անդերսենի, Չարլզ Դիկենզի, Օ. Հենրիի եւ այլ գրողների գործերը, ինչպէս նաեւ Էզոպի հեքիաթները եւ Լուիս Քարոլի «Ալիսը հրաշքների աշխարհում» հանրայայտ վեպը: 1990-ին շահել է Քրիստիան Անդերսենի մրցանակը:

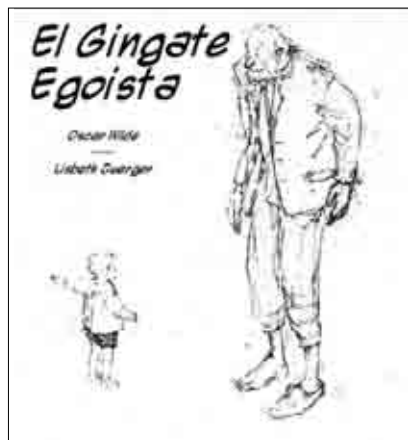
ԵՍԱՍՈՒԼ ՀՍԿԱՆ

Օսկար Ուայլդ

Ամէն օր, դպրոցից տուն դառնալիս, երեխաները մտնում էին Յսկայի այգին խաղալու:

Դա մի մեծ ու գեղեցիկ մի այգի էր՝ փափուկ կանաչ խոտով: Այս ու այն տեղ խոտերի միջից երեւում էին աստղանման հիասքանչ ծաղիկներ, կային եւ 12 ծիրանենիներ, որոնք գարնանը մարգարտավարդագոյն ծաղիկներով էին ծածկւում, իսկ աշնանը՝ հարուստ բերք տալիս: Թռչնակները թառում էին ծառերին եւ երգում այնքան ախորժալուր, որ երեխաները, խաղերը մոռացած, նրանց էին լսում:

- Որքան ուրախ է այստեղ,- ծայն էին տալիս նրանք միմեանց: Բայց մի օր Յսկան տուն վերա-

դարձաւ: Նա հիւր էր գնացել իր ընկերոջ՝ Կոռնուելի Մարդակերի մօտ ու 7 տարի այնտեղ մնացել: Ու քանի որ խօսելիքը սահմանափակ էր եղել, նա 7 տարում ասել էր այն ամէնը, ինչ պիտի ասէր,

իսկ յետոյ որոշել էր սեփական ամրոցը վերադառնալ:

Երբ նա տեղ հասաւ, տեսաւ իր այգում խաղացող մանուկներին:

- Ի՞նչ գործ ունէք այստեղ,- գոռաց նա զարհուրելի ծայնով ու երեխաները փախան:- Իմ այգին իմ սեփականութիւնն է, - գոչեց Յսկան,- եւ թող բոլորն իմանան, որ բացի ինձմից ոչ ոքի թոյլ չեն տայ այստեղ խաղայ:

Եւ նա բարձր պարիսպ կանգնեցրեց այգու 4 կողմն ու ցուցանակ կախեց:

Մուտքն արգելւած է.

Օրինազանցները կը պատժեն:

Շատ եսամոլ էր այս Յսկան:

Աղքատ երեխաները այլեւս խաղալու տեղ չունէին: Նրանք փոր-

ծեցին խաղալ ճանապարհին, բայց այնտեղ չափազանց փոշոտ էր ու քարաշատ, ու դա նրանց դուր չեկաւ:

Այժմ, արդէն դասերից յետոյ, նրանք թափառում էին բարձր պարսպի շուրջն ու գրուցում հոյակապ այգու մասին, որը չէր երեւում:

- Ինչքան ուրախ էինք մենք այգում,- ասում էին նրանք միմեանց: Յետոյ եկաւ գարունը, և ամենուրեք փոքրիկ բողբոջներ ու թռչնակներ յայտնւեցին: Միայն Եսամոլ Յսկայի այգում տնօրինում էր Ձմեռը: Թռչնակներն այնտեղ չէին ուզում երգել, քանի որ մանուկներ չկային, իսկ ծառերն էլ մոռացան

ծաղկել:

Օրերից մի օր խոտերի միջից մի գեղեցիկ ծաղիկ յանկարծ գլուխը հանեց, բայց հէնց որ նկատեց ցուցանակը, այնքան վշտացաւ երեխաների համար, որ իսկոյն նորից թաքնւեց հողի տակ ու քուն մտաւ: Միայն Ձիւնն ու Սառնամանիքն էին իրենց լաւ զգում:

- Գարունը մոռացել է այգին,- գոչեցին նրանք,- ուստի մենք կլոր տարին այստեղ կապրենք:

Ձիւնը խոտը ծածկեց իր հսկայ ճերմակ թիկնոցով, իսկ Սառնամանիքն արծաթագօծեց բոլոր ծառերը: Յետոյ նրանք իրենց մօտ հրաւիրեցին Յիւսիսային Քամուն, ու նա եկաւ: Մորթիներով փաթաթ-

լած, նա ամբողջ օրը ոռնում էր այգում և տեղահան անում ծխնելոյզների խողովակները:

-Ինչ փառահեղ վայր է,- ասում էր Յիւսիսային Քամին,- պէտք է այստեղ հրաւիրել նաեւ Կարկուտին:

Ու Կարկուտը եկաւ: Օրը երեք ժամ նա հարւածում էր ամրոցի տանիքին: Մինչևի որ կտորատեց համարեա բոլոր կղմինդրները, իսկ յետոյ, հնարաւորին չափ արագ պտտուեց այգու շուրջ բոլորը: Նրա զգեստը մոխրագոյն էր, իսկ շունչը՝ սառոյց:

- Չեմ հասկանում՝ ինչու է այսքան ուշանում Գարունը,- ասաց պատուհանի գոգին նստած Եսամոլ Յսկան ու նայեց իր սառած սպի-

տակ այգուն:- Յուսով եմ, եղանակը շուտով կը փոխի:
Բայց գարունն այդպես էլ չեկա, չեկա եւ ամառը: Աշունը ոսկէ մրգեր բերեց բոլոր այգիներին, իսկ Յսկայի այգուն՝ ոչինչ:

- Նա չափազանց եսամոլ է,- ասաց աշունը:

Եւ այդպես, Յսկայի այգուն մշտապես Ձմեռն էր թագաւորում, իսկ Յիւսիսային Քամին, Կարկուտը, Ձիւնն ու Սառնամանիքը պարուն էին ծառերի միջին:

Մի առաւօտ, երբ Յսկան արթուն պառկած էր անկողնում, նրա ականջին գեղեցիկ մեղեդի հասաւ: Ու այնպես ախորժալուր, որ նա կարծեց, թէ արքայի երաժիշտ-

ներն են անցնում: Իրականում դա մի փոքրիկ կանեփահաւ էր ճուղում, բայց Յսկան այնքան վաղուց չէր լսել իր այգուն երգող թռչնակի, որ նրան թւաց, թէ աշխարհում երբեք աւելի սքանչելի բան չի լսել:

Կարկուտը դադարեց ծեծել տանիքը, իսկ Յիւսիսային Քամին այլեւս չոռնաց, ու դրա փոխարէն կիսաբաց պատուհանից անուշ բուրմունք թափանցեց ներս:

-Վերջապէս Գարունը եկաւ,- ասաց Յսկան ու անկողնուց վեր թռաւ:

Եւ ինչ տեսաւ:

Նրա առջեւ հրաշալի տեսարան բացւեց: Պարսպի մէջ բացւած

նեղ անցքից խուժած մանուկները թառել էին ծառերի ճիւղերին: Ամէն մի ծառի մի երեխայ էր նստած:

Ու ծառերն այնքան ուրախ էին մանուկների վերադարձի համար, որ ոտից գլուխ ծաղիկ էին հագել եւ ձեռքերն էին օրորում նրանց գլխավերելը:

Շուրջբոլորը թռչուններն էին ճախրում եւ հրճալից ծլլում, իսկ ծաղիկները գլուխները կանաչ խոտերի միջից հանած, ծիծաղում էին: Իսկապէս, չքնաղ տեսարան էր: Միայն մի անկիւնում դեռ իշխում էր Ձմեռը: Դա այգու ամենահեռաւոր անկիւնն էր, որտեղ մի մանչուկ էր կանգնած: Նա այնքան փոքր էր, որ չէր հասնում ծառի

Ճիւղի եւ դառն արցունք էր թափում ու պտտւում ծառի շուրջը: Խեղճ ծառը եղեամով ու ծիւնով էր պատած, իսկ Հիւսիսային Քամին շարունակում էր փչել ու ոռնալ նրա գլխավերելը:

- Մագլցիր, մանչուկ, - ասում էր ծառը ու կքում ճիւղերը որքան կարող էր: Բայց տղան շատ էր պստիկ:

Ու Հսկայի սիրտը հալւեց այս տեսարանից:

- Ինչ եսանոլն եմ եղել,- մտածեց նա,- այ, թէ ինչու չէր գալիս գարունը: Ես մանչուկին կը նստեցնեմ ծառի կատարին եւ կը քանդեմ պարիսպն ու իմ այգին խաղահրապարակ կը դարձնեմ բո-

լոր-բոլոր երեխաների համար: Նա իսկապէս շատ էր զոջում իր վարմունքի համար:

Եւ Հսկան մատների ծայրերի վրայ իջաւ ցած, բացեց դուռն ու այգի մտաւ: Բայց երեխաները, նրան տեսնելով, այնպէս ահաբեկւեցին, որ ամէն մէկը մի կողմ փախաւ ու կրկին եկաւ Ձմեռը: Միայն մանչուկը չփախաւ, քանի որ նրա աչքերն արտասուքով էին լցած եւ նա նոյնիսկ չնկատեց Հսկայի մուտքը: Հսկան թիկունքից անշուկ մօտեցաւ տղային, քնքշօրէն ասին առաւ նրան ու նստեցրեց ծառին: Ծառն իսկոյն ծաղկեց, եւ թռչնակները ետ դարձան ու ծլլացին, իսկ մանչուկը ձեռքերը եր-

կարեց ու գրկեց Հսկայի վիզն ու համբուրեց նրան: Միւս երեխաները, երբ տեսան, որ Հսկան բարի է դարձել, ետ վազեցին, եւ Գարունն էլ վերադարձաւ նրանց հետ:

- Այսուհետեւ սա ձեր այգին է, փոքրիկներ,- ասաց Հսկան եւ մի մեծ կացին առաւ ու խորտակեց պարիսպը:

Կեսօրին, երբ մարդիկ շուկայ էին գնում, Հսկային տեսան երեխաների հետ խաղալիս աշխարհիս ամենագեղեցիկ այգում:

Մանուկները խաղացին մինչեւ երեկոյ, իսկ յետոյ եկան՝ բարի գիշեր մաղթելու Հսկային:

-Իսկ ո՞ւր է ձեր փոքրիկ ընկերը, որին ես ծառը բարձրացրի,-

հարցրեց Յսկան: Նա այդ տղային բոլորից շատ էր սիրում, քանի որ մանչուկը համբուրել էր նրան:

- Չգիտենք,- պատասխանեցին երեխաները,- նա գնացել է:

- Ասացք նրան, որ վաղն անպայման գայ,- խնդրեց Յսկան:

Բայց երեխաներն ասացին, որ չգիտեն, թե որտեղ է ապրում տղան, քանի որ նախկինում երբեք չեն տեսել նրան: Ու Յսկան շատ վշտացաւ:

Ամէն օր, դասերից յետոյ, մանուկները գալիս ու խաղում էին Յսկայի հետ: Իսկ փոքրիկ տղան, որին Յսկան ամէնից աւելի էր սիրում, այլեւս չէր երեւում: Յսկան բոլոր երեխաներին էլ շատ էր սիրում,

այդպէս էլ լաւ էր վերաբերում, բայց եւ այնպէս, շատ էր կարօտում իր առաջին փոքրիկ բարեկամին ու յաճախ հարցուփորձ էր անում նրա մասին:

- Որքան կուզենայի նրան կրկին տեսնել, - ասում էր Յսկան:

Տարիներն անցնում էին, եւ Յսկան աւելի ու աւելի էր ծերանում ու թուլանում: Նա այլեւս մանուկների հետ խաղալու ուժ չունէր, այնպէս որ նստում էր բազկաթոռին ու նայում, թէ ինչպէս են խաղում երեխաներն ու հիանում էր իր այգով:

- Ես սքանչելի ծաղիկներ շատ ունեմ,- ասում էր նա,- բայց երեխաներն ամենասքանչելին են:

Չմռան մի առաւօտ, հագնելիս, Յսկան դուրս նայեց պատուհանից: Այժմ արդէն նա չէր ատում Չմեռը, քանի որ գիտէր, որ Գարունը պարզապէս քուն է մտել, իսկ ծաղիկները՝ հանգստանում են:

Յանկարծ Յսկան աչքերը սկսեց տրորել, նայել ու նայել, կարծես հրաշք տեսած լինէր: Եւ իսկապէս, հրաշալի տեսարան էր բացել: Այգու ամենախեղճաւոր անկիւնում մի ծառ ամբողջովին ծաղկել էր ու ծածկել չնաշխարհիկ սպիտակ ծաղիկներով: Ծառի ճիւղերը ոսկուց էին եւ նրանցից կախւած էին արծաթ մրգեր, իսկ նրանց տակ կանգնած էր տղան, ում Յսկան ամէնից շատ էր սիրում:

Ուրախութիւնից իրեն կորցրած Յսկան ցած վազեց աստիճաններով ու այգի մտաւ: Նա ուղղակի խոտերի վրայով շտապեց դէպի տղան: Բայց երբ մօտեցաւ, նրա դէմքը շառագունեց զայրոյթից ու հարցրեց.

- Ո՞վ է յանդգնել քեզ վիրաւորել: Տղայի ափերի մէջ նա տեսել էր երկու մեխի հետք, երկու մեխի հետք էլ ոտքերին կար:

- Ո՞վ է յանդգնել վիրաւորել քեզ,- գոչեց Յսկան,- ասա՛, որպէսզի ամեն մեծ թուրս ու սպանեմ մեղաւորին:

- Ո՛չ,- պատասխանեց մանուկը,- Չէ որ սրանք սիրոյ վերքեր են:

- Ո՞վ ես դու,- հարցրեց Յսկան ու մի խորհրդաւոր երկիւղ պատեց նրան, եւ նա ծնկի իջաւ մանկան առաջ:

Մանուկը ժպտաց Յսկային ու ասաց.

- Մի օր դու ինձ թոյլ տւիր խաղալ քո այգում, իսկ այսօր ես քեզ կը տանեմ իմ այգին, որ կոչւում է Դրախտ:

Ու այդ օրը, երբ երեխաները ներս վազեցին այգի, նրանք Յսկային անշնչացած գտան. նա պառկած էր սպիտակ ծաղիկներով ծածկւած ծառի տակ:

ՌԱՅԱՆ ԳԻԳՉԸ 900 ԽԱՂ Է ԱՆՅԿԱՅՐԵԼ ԻՒՆԱՅԹԵՂԻ ԿԱԶՄՈՒՄ

Արման Տ.Ստեփանյան

Անգլիական Մանչեստեր Իւնայթեդի ուելսցի ֆուտբոլիստ Ռայան Գիգզի համար Պրեմիեր լիգայի 26-րդ տուրի՝ Նորլիչի հետ արտագնայ հանդիպումը 900-րդն էր մանչեստերեան ակումբի կազմում: «Չիանալի է, երբ դու 900 հանդիպում ես անցկացնում մի թիմի կազմում, որին միշտ երկրպագել ես, որտեղ կայացել ես թե՛ որպէս մարդ եւ թե՛ որպէս ֆուտբոլիստ: Այս օրը ես կը յիշեմ ամբողջ կեանքիս ընթացքում»- ասել է Գիգզը Sky Sports-ին: Յաւելենք, որ հանդիպման վեջին րոպէներին Գիգզի խփած գնդակը յաղթանակ պարգեւեց Իւնայթեդին՝ Նորլիչի հետ խաղում:

Ռայան ժոզեփ Գիգզը ծնւել է 1973 թականի Նոյեմբերի 29-ին: 1990-91 թականի Անգլիայի Պրեմիեր լիգայի մրցութիւններում նրան առաջին անգամ առիթ ընծայեց խաղալ, ոնց որ ինքն է ասում, իր միշտ երկրպագած թիմի Մանչեստեր Իւնայթեդի կազմում: Իսկ դրան յաջորդող միւս տարում արդէն նա լրիւօրէն ընդունեց Իւնայթեդի կազմում: Այս բոլոր ժամանակներում նա հան-

դէս է եկել որպէս ձախ կիսապաշտպան: Գիգզը շատ յայտնի է իր իւրայատուկ խաղով: Այս երկու տասնեակ տարիների ընթացքում նա իր խաղով միշտ լաւագոյն կերպով կատարել է ակումբի գլխաւոր մարզիչ լեգենդար Ալեքս Ֆերգոսենի հրամանները խաղադաշտում: Դրա փաստը այն է, որ չնայած նրա տարիքին՝ Ֆերգոսենը միշտ էլ օգտուել է Գիգզից՝ որպէս իր լաւագոյն խաղացողներից մէկը:

Այս երկու տասնամեակներում Իւնայթեդը ունեցել է բազմաթիւ թե՛ անգլիական եւ թե՛ եւրոպական յաջողութիւններ, որոնցից ամենակարեւորներից կարելի է նշել 11 Պրեմիեր լիգայի չեմպիոն, 4 FA-Cup-ի եւ 2 Եւրոպայի առաջնութեան գաւաթի չեմպիոն տիտղոսները: Իր սիրած ակումբից բացի, Գիգզը խաղացել է նաեւ Ուելսի ֆուտբոլի Ազգային հաւաքականի կազմում: Դա տեւել է մինչեւ 2007-ի Օգոստոսի 2-ը: Այդ թւից յետոյ նա հրաժեշտ տւեց պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլին:

Գերազանց մարզիկ լինելուց

բացի, Օգոստոս 2006-ից նա դարձել է Անգլիայում ԻՒՆԻՍԵՖ-ի դեսպան: Թայլենդում մի հարցազրոյցի ժամանակ, նա ասել է թե՛ «որպէս ֆուտբոլիստ ես երբեք չեմ կարող պատկերացնել խաղալ միայն մէկ ոտքով: Սակայն ցաւօք սրտի դա մի դառն իրականութիւն է, որն այսօր գոյութիւն ունի ամենուրեք, երբ անմեղ երեխաները խաղալիս ակամայ ոտք են դնում գետնում տեղադրւած ականների վրայ»:

ԱՐԹՈՒՐ ԱՔՐԱՀԱՍԸ ՊԱՏՐԱՍՏԻՈՒՄ Է ԱՃԽԱՐՀԻ ԶԵՄՊԻՈՆԻ ՏԻՏՂՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

Աբրահամի մարզիչ Ուիլի Վեգները մեծ սպասելիքներ ունի այդ մարտից եւ յայտարարել է, որ «Վիլչեսլսկին շատ աւելի ուժեղ է քան Արթուրի մախորդ մրցակից Պաբլօ Ֆարիասը: Վիլչեսլսկին բազմապրոֆիլ բռնցքամարտիկ է: Նա անցեալ տարի Ֆինլանդիայում նաճեց Եւրոպայի չեմպիո-

նի տիտղոսը: Պետորը շատ աւելի բարձրակարգ մարզիկ է, քան Ֆարիասը: Վստահեցնում եմ՝ երկրպագուները Կիլում հետաքրքիր մարտի ակամատես կը դառնան», - Վեգների խօսքերն է մէջբերում Boxingscene-ը: Իր հերթին Արթուր Աբրահամն ասել է. «Արդէն սկսել ենք նախապատրաստ-

ւել Կիլում կայանալիք մարտին: Նախ պէտք է յաղթեմ Վիլչեսլսկուն, ապա մենամարտեմ աշխարհի չեմպիոնի տիտղոսի համար»: Յիշեցնենք, որ Արթուր Աբրահամ եւ Պետոր Վիլչեսլսկի մենամարտը կը կայանայ Գերմանիայի Կիլ քաղաքում Մարտի 31-ին:

ԱԳՆԵՇԿԱՆ ՆՇԵՅՑ 2012-Ի ԻՐ ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Լեհ թենիսիստուհի Ագնեշկա Ռադւանսկան Դուբայի WTA մրցաշարի եզրափակիչում 2 սեթում (7:5, 6:4) պարտութեան մատնեց գերմանուհի Իուլիա Գերգեսին եւ նւաճեց իր կարիերայի 8-րդ չեմպիոնական տիտղոսը: Մինչ եզրափակիչ հասնելը Ռադւանսկան մրցաշարից դուրս էր թողել Կանադայի ներկայացուցիչ Ալեքսանդրա Կոզնեակին, իսրայէլցի Շահար

Պիրին, գերմանուհի Սաբին Լիսիցկիին եւ սերբ թենիսիստուհի Ելենա Եօնկովիչին: Նշենք, որ Ագնեշկա Ռադւանսկայի համար այս մրցաշարն առաջինն էր 2012 թւականին, որը յաղթելուց յետոյ լեհ թենիսիստուհին WTA վարկանիշային աղիւսակում բարձրացաւ 5-րդ հորիզոնական:

ՀԱՅ ԲՈՆՅՔԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐԻՆ ԲԱԺԻՆ ՀԱՍԱԲ ԲՐՈՆՉԷ ՄԵՂԱԸ

Բուլղարիայի մայրաքաղաք Սոֆիայում ընթացող բռնցքամարտի մրցաշարն աւարտուեց հայ բռնցքամարտիկների համար: Կիսաեզրափակիչ դուրս եկած մեր երեք մասնակիցներն էլ պարտութիւն կրեցին եւ բաւարարուեցին բրոնզէ մեդալներով: 49կգ քաշային կարգում Յովհաննէս Դանիէլեանը 25:9 հաշւով պարտութիւն է կրել բուլղարացի Ալեքսանդր Ալեքսանդրովից: 81կգ քաշային կարգում Արթուր Խաչատրեանը 15:4 հաշւով զիջել է կուբացի Խուլիօ Սեզար Պերասին, իսկ գերծանր քաշային Սերգէյ Պօղոսեանը 13:4 հաշւով պարտուել է մէկ այլ կուբացի Էրիսլանդի Սաւոն Գոտիլային: Յիշեցնենք, որ Սոֆիայում Հայաստանը ներկայացւած էր 6 բռնցքամարտիկով, եւ աւելի վաղ պարտութիւններ էին կրել նաեւ Վլադիմիր Սարուխանեանը (60կգ), Յովհաննէս Բաչկովը (56կգ) եւ Բարեղան Յարութիւնեանը (52 կգ):

ՋՈՐՂԱՆԸ ԴԱՏԻ Է ՏԱՆՈՒ ՉԻՆԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆԸ

Համաշխարհային բասկետբոլի լեգենդ Մայքլ Ջորդանը դատի է տւել Չինաստանի մարզահագուստ եւ մարզակօշիկ արտադրող ամենամեծ ընկերութիւններից մէկին: Տեղի ՋԼՄ-ների հաղորդմամբ՝ Ջորդանը Qiaodan Sports ընկերութեանը մեղադրում է իր անունն առանց իր համաձայնութեան օգտագործելու համար: ԱՄՆ-ի հաւաքակաւնի եւ Չիկագո Բուլզի նախկին առաջատարը զայրացել է, որ

Qiaodan Sports-ը ոչ միայն իր անունն է օգտագործել որպէս ապրանքանշան, այլեւ իր երեխաների, բացի այդ՝ նրանք օգտագործել են նաեւ 23 համարը, որի տակ միշտ հանդէս է եկել Ջորդանը: Բասկետբոլիստը յայտարարել է, որ ինքը գումարի պատճառով չի դիմել դատարան եւ դատը յաղթելու դէպքում, ամբողջ գումարը կուղղի Չինաստանում բասկետբոլի զարգացմանը:

1	2		5			3	6	
3					9		2	
		7	2		8			4
	1	9				8	7	3
4		3	8	9	7			1
		2	3	5		4		
							8	7
8	5			1	6	9		
2			9	8		1	4	

	8		5					
						3		7
		4		6				
		3		4			5	
	4		8		2	9		
7								6
					4	1		
9		5		7				3
	1		9				6	

		9		5		2		
5								4
			9		7			
			2		4			
1								5
		3		1		6		
	3	5		6		7	2	
	1							8
	7	4		8		5	1	

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	լ	ա	կ	ո	բ	կ	ո	ջ	ո	լ	ե	ա	ն		
2	ա	լ	ա	ր	տ		գ	ա	ի	ա	ս	ր	ա	ի	
3	կ	ա	ր	թ	ա	գ	ե	ն		ք	ա	տ	ր	ա	կ
4	ո	ր		ա	ի	ե	ղ	ա	տ	ե	ս		դ	ր	օ
5	ք		ն	կ	ա	տ	ե	լ		թ	ե	ժ		ա	շ
6	կ	ա	ր	ա	լ	ա	ն		ս	ա	ր		ա	գ	ի
7	ա	գ	ա	պ		շ		գ	ի	ծ		պ	ն	ա	կ
8	ր	ա	ն		շ	ե	կ		գ	ի	գ	ա	ն	տ	
9	ա	տ		գ	ա	ն	ա	գ	ա	ն		տ	ա		ի
10	պ	ե	ղ	ե	լ		լ	ի	ծ		լ	ու	խ	ա	լ
11	ե	լ	ու	ն		կ	ա	ն	ե	փ	ու	ի	ա	տ	
12	ն		շ	ի	կ	ա	ց	ու	մ		խ	ա	տ	ե	ր
13	ց	պ		թ	ա	կ	ե	մ		ի	ա	ս	ե	լ	ի
14		ե	լ		շ	ա	խ		կ	ի	ն		ս		ա
15	ու	ս	ու	ց	ի	լ		թ	ա	ն	ա	ք		ա	լ

Մու-Ղօ-Քու

1-9 թվերը տեղադրել հորիզոնական եւ ուղղահայեաց սիւնեակներում այնպես, որ ոչ մի թիւ չկրկնւի ոչ սիւնեակներում եւ ոչ էլ 3x3 տնակներում

Անցեալ համարի պատասխան

**«Յոյս» երկշաբաթաթերթը
Վաճառում է**

Իսֆահան
«Գեղարդ» գրախանուք Պրն. Ալֆրեդ Ղարախանեան
اصفهان، خیابان خاقلانی، جنب مدرسه ارمن، پلاک ۲۴
تلفن: ۰۳۱۱۶۲۴۴۹۵۱

**«Յոյս» երկշաբաթաթերթը
Վաճառում է**

Թաւրիզ
-«Սաքօ» անուշարան Պրն. Կարէն Սարգսեան
تبریز، خیابان بارون اوآک، قنادی ساکو
تلفن: ۰۴۱۱۵۵۵۲۰۷۶

**«Յոյս» երկշաբաթաթերթը
Վաճառում է**

«Րաֆֆի» գրախանուք
مجیدیه، ۱۶ متری اول، کتابفروشی رافی-پلاک ۱۳۳
تلفن: ۸۸۴۰۵۲۸۰

**«Յոյս» երկշաբաթաթերթը
Վաճառում է**

«Lուրս» -ում
فروشگاه لوکس
پل تهران نو-روبروی شیرمرد پلاک ۷۴
تلفن: ۷۷۸۳۳۲۱۳

Art system

Arthur , Alen , Alex

خدمات ماشینهای اداری

سرویس و تعمیر چاپگرهای لیزری جوهرافشان HP و سوزنی EPSON

تلفن: ۸۸۳۲۱۴۳۶-۷ و ۸۸۳۱۵۳۴۳-۴

فکس: ۸۸۸۳۳۰۰۰

آدرس: تهران، خیابان ایرانشهر جنوبی، پایین تراز خیابان سمیه،

شماره ۷، طبقه سوم، واحد ۵

فرا رسیدن بهار و سال نو مبارک باد

شماره آینده هویس در تاریخ ۱۶ فروردین ۱۳۹۱ منتشر می‌شود.

هویس

دو هفته‌نامه
اجتماعی فرهنگی

شماره ۱۱۸، ۱۷ اسفند ۱۳۹۰
سال پنجم

اسکار فرهادی، عیدی به ایرانیان

صاحب امتیاز و مدیر مسئول:
لئون آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:

کارمن آذریان

لیا خاچکیان

گارون سرکیسیان

آرمینه ملیک ایسرائلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان در استپانیان

اشتراک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰

۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وب سایت:

www.hooy.com

وب سایت فارسی:

<http://farsi.hooy.com>

پست الکترونیکی:

hooy@inbox.com

در این شماره

- ۲ در صفحات ارمنی این شماره
- ۴ اجمیادزین را به اصفهان بیاورید!
- هاروتیون در هووهانیان
- ۷ به یاد لموئیل آودیان
- لئون آهارونیان
- ۸ مصاحبه با معاون وزیر امور خارجه ارمنستان
- تورج خسروی
- ۱۰ از سرگیری فعالیت گالری لازار
- ۱۱ فصلنامه پیمان پانزده ساله شد
- روبرت صافاریان
- ۱۳ مهاجران ارمنی در ترکیه و روسیه (بخش آخر)
- دژوینار دردریان

بخش ارمنی

- ۲ بهار آمد ...
- ۳ اسکار «جدایی نادر از سیمین»: عیدی به ایرانیان
- ۴ اجتماع در ایروان به مناسبت سالگرد وقایع یکم مارس
- ۵ دادگاه قانون اساسی فرانسه طرح مجرمیت انکار نسل‌کشی را رد کرد
- ۶ نمایندگان ارمنه در مجلس جدید
- ۷ به یاد لموئیل آودیان
- لئون آهارونیان

۸ دگرگونی مدام ایروان

- ۱۰ شهری که دیگر نیست
- ۱۱ ایروان قدیمی در انتظار تولدی دیگر
- سیرانوش گشورگیان
- ۱۳ پارک ماشتوتس در تصرف مدافعان محیط زیست
- لیلیت آراکلیان

- ۱۵ لئون گریگوریان: موسیقی دان و رهبر گروه سرود
- هایک آجمیان
- ۱۸ غول خودخواه
- اسکار واپلد
- ۲۳ ورزش
- آرمان در استپانیان
- ۲۵ سرگرمی

فرارسیدن خوانندگان هویس

گوشه‌هایی از آنچه در صفحات ارمنی این شماره هویس آمده است

اسکار «جدایی نادر از سیمین»، عیدی به ایرانیان

اعطای جایزه اسکار به یک فیلم ایرانی در اسفندماه عیدی خوبی به ایرانیان بود. تقریباً همه از این پیروزی و افتخاری که نصیب یک فیلم ایرانی شده بود، خوشحال بودند. مسئولان دولتی آن را

برخاسته‌اند، او می‌خواهد اعلام کند که مردم ایران خواهان صلح‌اند به همه تمدن‌ها و فرهنگ‌های دیگر احترام می‌گذارند.

ایروان در دگرگونی مدام

شهرها مدام در حال استحاله و تغییر شکل هستند و ایروان، مرکز جمهوری ارمنستان، از این امر مستثنا

یکی از بلوک‌ها نوساز شهر است که ترکیبی است از معماری یادمانی پرشکوه دوره شوروی با فروشگاه‌های پوشاک پرنده‌های مُد روز غربی.

اما این تغییر شکل بدون مسئله و تناقض نیست. ساکنان منطقه‌ای که اکنون خیابان شمالی است، مدت‌ها در برابر تخریب خانه‌هایشان مقاومت می‌کردند و امروز نیز از برخی تراس‌های کوچک‌های دوروبر آن پارچه‌نوشته‌هایی با مضمون «نوسازی، آری؛ تخریب، نه» آویخته است. گروه‌های هوادار محیط زیست با ساخت و ساز در فضاهای سبز شهر به مخالفت برخاسته‌اند. برای نمونه، همین روزها، مبارزه‌ای برای جلوگیری از ساختمان‌سازی در محوطه پارک ماشوتوتس در جریان است که انعکاس وسیعی در رسانه‌ها داشته است. سازمان‌های غیردولتی به وجود آمده است که خواهان حفظ هویت معماری شهر هستند و با تخریب بی‌رویه خانه‌ها و محله‌ها مخالفت می‌کنند. در نوسازی برخی از محلات شهر، مسئولان سنگ‌های ساختمان‌ها را شماره‌گذاری می‌کردند و وعده می‌دادند که نماها و ساختمان‌های خراب شده را بازسازی خواهند کرد. امروز صحبت می‌شود که این پروژه در راه است و از تابستان سال آینده به تدریج برخی از بناهای شهری در جای دیگر یا در محل سابق خود از نو بنا خواهند شد.

از دگرگونی‌گریزی نیست، بخصوص در شهری مانند ایروان که تحول تاریخی بزرگی مانند گذار از یک شهر کوچک به پایتخت یکی از جمهوری‌های شوروی و سپس فروپاشی شوروی و استحاله‌اش به مرکز کشوری مستقل را از سر گذرانده است.

نمایندگان ارمنه در مجلس جدید

روز ۱۲ اسفند انتخابات مجلس شورای اسلامی برگزار شد. ارمنه دو نماینده در مجلس شورای اسلامی دارند، یکی از حوزه تهران و شمال کشور و دیگری از حوزه اصفهان و جنوب کشور. امسال در حوزه اصفهان و جنوب تنها یک نفر — روبرت

نیست. از ایروان پیش از دوران شوروی چیز زیادی امروز به جا نمانده است و ایروان دوران شوروی، همان ایروان آشنای دو سه دهه پیش، به سرعت دارد از میان می‌رود. مجتمع‌های ساختمانی ساخته شده از سنگ سرخ‌رنگ «دوف» فرسوده‌اند و باید فکری به حال‌شان کرد. تراموای برقی شهری با سیم‌کشی‌هایی که آسمان شهر را خط‌خطی کرده بودند تقریباً از میان رفته‌اند. تابلوهای تبلیغاتی بزرگ که همه شهرها را جهان را به یکدیگر شبیه می‌سازند، چشم‌انداز خیابان‌ها و میدان‌های ایروان را نیز پُر کرده‌اند. خیابان شمالی (هیوسیسیائین)

به اصغر فرهادی، کارگردان فیلم «جدایی نادر از سیمین» تبریک گفتند و آن را پیروزی بزرگی برای سینمای ایران دانستند. سینماگران و هنرمندان سایر رشته‌ها نیز همه اعطای اسکار به این فیلم را یک افتخار ملی عنوان کردند. خود فرهادی در مراسم اسکار کوشید از این تریبون بین‌المللی برای اعلام پیام صلح ایرانیان به دنیا استفاده کند. او بعد از اینکه به فارسی به مردم سرزمینش درود فرستاد، به زبان انگلیسی سخنانی گفت به این مضمون که در روزگاری که در صحنه سیاست سخن از جنگ می‌رود و سیاستمداران به تهدید یکدیگر

بهار و سال ۱۳۹۱ خورشیدی را به ویس و همه ایرانیان تبریک می‌گوییم

بود، گویی در امضای آن شتابی نداشت. در فرصت به دست آمده گروهی از نمایندگان دو مجلس قانونگذاری فرانسه، توانستند با جمع کردن رای لازم، طرح را به دادگاه قانون اساسی ارجاع دهند. و اینک این دادگاه رای به مغایرت طرح با قانون اساسی کشور داده است.

گفتنی است که بسیاری از مخالفان طرح بر این باورند که آنچه در سال ۱۹۱۵ در امپراتوری عثمانی رخ داده نژادکشی است، منتها آن‌ها دو مشکل دارند. یکی اینکه معتقدند چنین قانونی به آزادی بیان و پژوهش علمی تاریخی لطمه می‌زند و دیگر اینکه تصویب قانون درباره رویدادهای تاریخی را وظیفه ارگان قانونگذاری کشورها نمی‌دانند.

سارکوزی قول داده است که طرح جدیدی در این باره به مجلس تقدیم کند، اما با توجه به زمان کوتاهی که به انتخابات ریاست جمهوری فرانسه باقی مانده است، کسی این وعده را جدی نمی‌گیرد.

سرود جمعی و آموزش موسیقی در محیط فرهنگی ارمنه در شهر تبریز مشغول بود.

لئون گریگوریان در سال ۱۸۹۴ در تبریز به دنیا آمد. در تفلیس و سپس در بلژیک درس موسیقی خواند و بعد از بازگشت به تبریز سال‌های طولانی در مدارس ارمنه تبریز به تدریس موسیقی پرداخت. او در سال ۱۹۵۷ در تهران درگذشت.

دادگاه قانون اساسی فرانسه قانون مجرمیت انکار نسل‌کشی را نپذیرفت

در ۲۲ دسامبر سال گذشته مجلس ملی فرانسه طرح مجرمیت انکار نسل‌کشی را تصویب کرد. با تصویب این طرح در مجلس سنای این کشور در تاریخ ۲۳ ژانویه سال جاری، به نظر می‌رسید که تا بدل شدن آن به قانون رسمی کشور چیزی باقی نمانده است. کافی بود رئیس‌جمهور سارکوزی آن را امضاء کند تا طرحی که در دو مجلس به تصویب رسیده بود به طور رسمی حکم قانون را پیدا کند. اما سارکوزی که خود هوادار سرسخت این طرح

بگوریان نماینده کنونی همان حوزه نامزد نمایندگی مجلس بود و در تهران آشکار بود که کارن خانلری که در فرصت یک هفته‌ای پیش از انتخابات کارزار انتخاباتی گسترده‌ای داشت، نماینده ارمنه خواهد شد. هر دو نماینده از سوی روزنامه آلیک و حزب دانشناکوتیون حمایت می‌شدند. گروه‌های دیگر امسال نامزدی برای نمایندگی مجلس معرفی نکرده بودند.

لئون گریگوریان: آهنگساز و موسیقی‌دان ارمنی تبریز

تبریز مهد هنر و فرهنگ ارمنه ایران بوده است. بخصوص در نخستین دهه‌های سده گذشته میلادی، این شهر ارتباطی طبیعی با تفلیس، مرکز فرهنگی قفقاز، و ارمنستان داشته و بدهستان فرهنگی با آن سوی مرزهای شمالی کشور رونق داشته است. لئون گریگوریان موسیقی‌دان و رهبر گروه سرودی است که در نیمه نخست سده بیستم میلادی، سال‌های متمادی به تشکیل گروه‌های

هیئت مدیره جدید انجمن دوستی ایران و ارمنستان

بدینوسیله باستحضار کلیه هموطنان ارمنی و فارسی زبان می‌رساند مجمع عمومی سالانه انجمن دوستی ایران و ارمنستان در تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۷ از ساعت ۱۶ الی ۱۷:۳۰ در محل انجمن برگزار گردید. در این جلسه بعد از قرائت گزارش عملکرد مالی و اجرایی سالانه، انتخاب اعضای اصلی و علی‌البدل هیات مدیره و بازرسی انجام گرفت که اسامی اعضای منتخب به شرح ذیل اعلام میگردد.

۱- آقای لئون آهارونیان	رئیس هیات مدیره انجمن
۲- آقای رضا عطوفی	نایب رئیس هیات مدیره انجمن
۳- آقای هنریک خالویا	خزانه دار و عضو هیات مدیره انجمن
۴- آقای محمد رضا محمدی شکیبیا	عضو هیات مدیره انجمن
۵- آقای علیرضا نظیف	عضو هیات مدیره انجمن
۶- آقای تورج خسروی	عضو علی‌البدل هیات مدیره انجمن
۷- آقای رضا حیدری	عضو علی‌البدل هیات مدیره انجمن
۸- آقای جواد شهبازی	بازرس اصلی انجمن
۹- آقای سروژ ماطاوسیانی	بازرس علی‌البدل انجمن
۱۰- آقای سید محمدرضا دماوندی	مدیر عامل انجمن

اجمیادزین را به اصفهان بیاورید!

فصلی از ترجمه فارسی کتاب تاریخ جلفای اصفهان نوشته‌ی هاروتون درهوهانیان

و سازندگی، قهر و آشتی، توجه مهرآمیز و ستم بی‌پروا، همه در این عمل واحد جمع‌اند و کل کتاب پر است از نمونه‌هایی از این دست.

ر.ص.

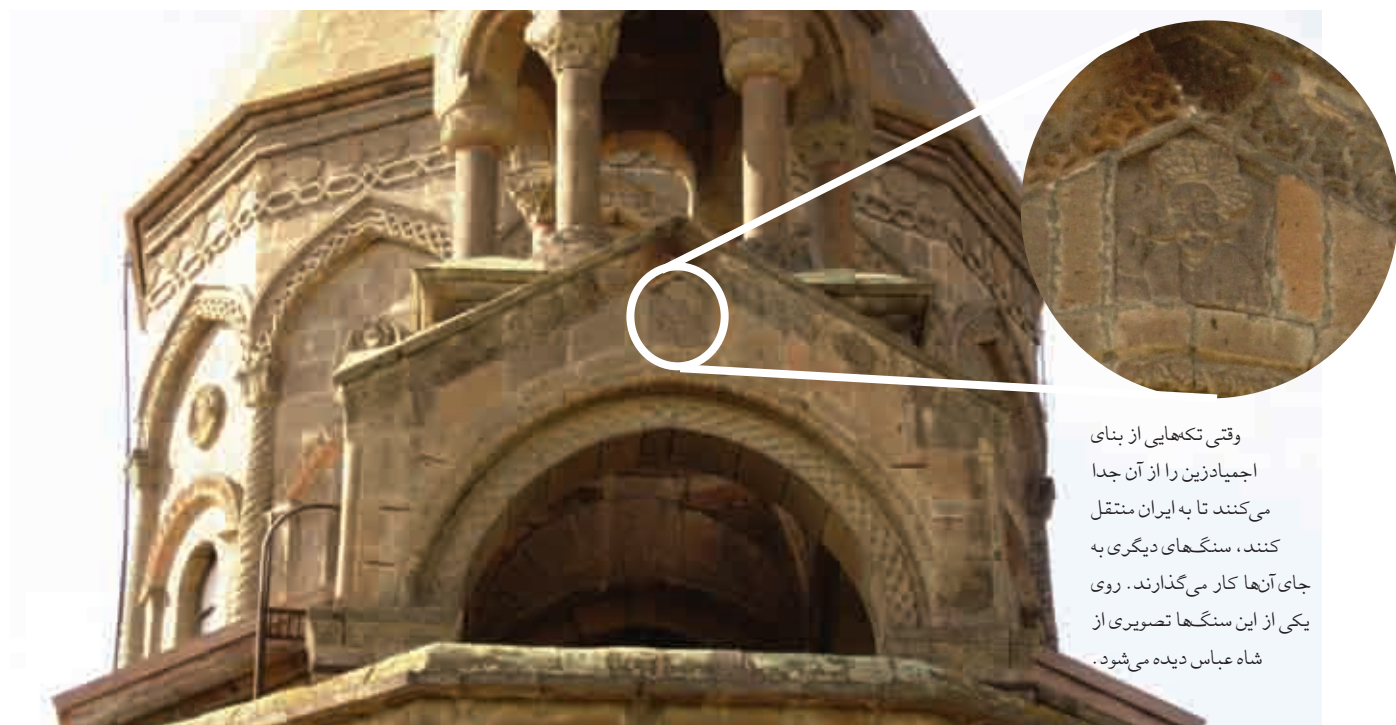
اولاً نسبت به قوم خودش ادای دین کرده است و ثانیاً گذشته‌ای از تاریخ اصفهان پایتخت امپراطوری صفویان را نوشته است. اما نمی‌توانیم از هاروتون متوقع باشیم که با دید امروزی پیرامونش را بنگرد و خالی از تعصب قومی به قضاوت پردازد که خواننده هوشمند خود متوجه این نکات خواهد شد. در این کتاب به خوبی می‌بینیم که قدرت متمرکز و نیرومند داشتن و نداشتن چه آثاری بر جا می‌گذارد.

به نوشته‌ی ناشر، لئون میناسیان کتاب را از روی متن ارمنی کهن به فارسی خوانده و محمدعلی موسوی فریدنی آن را به نثری شیوا بر کاغذ آورده است.

در زیر تکه‌ای از کتاب را می‌خوانید که درباره آن کتابی می‌توان نوشت. چگونه در مخیله پادشاهی می‌گنجیده است که بنای کلیسای جامع عظیمی را از هزاران فرسنگ آن سوتر به اصفهان منتقل کند تا ارامنه از زادگاه تاریخی‌شان دل بکنند و در قلب امپراتوری صفوی، در میان جامعه‌ای مسلمان، خود را در خانه خود احساس کنند؟ هرچند این فکر برای زمامداری که با امکانات اندک آن روز ده‌ها هزار نفر از مردمان همان دیار را به اصفهان منتقل کرده است، چندان غریب هم نیست. تخریب

ترجمه کتاب تاریخ جلفای اصفهان نوشته هاروتون درهوهانیان کتاب منحصربه‌فردی است برای آشنایی با زندگی ارامنه جلفا که البته نمونه‌ای است از زندگی ارامنه ایران. کتاب در ربع پایانی سده نوزدهم به زبان ارمنی کهن (گراپار) نوشته شده و در دو جلد در سال‌های ۱۸۸۰ و ۱۸۸۱ در جلفای اصفهان به طبع رسیده است. یک قرن پس از انتشار کتاب، در سال ۱۹۸۰، کشیش یغوس پطروسیان آن را به زبان ارمنی امروز (آشخاراپار) برگردانده است. ترجمه فارسی آن به تقریر لئون میناسیان و تحریر م. ع. موسوی فریدنی در سال ۱۳۷۹ توسط نشر زنده رود و انتشارات نقش خورشید در اصفهان منتشر شده است. اصل کتاب به زبان ارمنی نگاشته شده است و قرار نبوده است کسی غیر از ارامنه آن را بخوانند، بنابراین مولف درباره وضعیت زندگی ارامنه جلفا و دشواری‌هایی که با آن روبه‌رو بوده‌اند به صراحت قلم زده است، هرچند مرتب بر جنبه‌های مثبت مناسبات ارامنه با میزبانان نیز تاکید کرده است. در مقدمه ناشر بر ترجمه فارسی کتاب می‌خوانیم:

«باید از هاروتون سپاسگزار بود که با کار بزرگ خود

وقتی تکه‌هایی از بنای اجمیادزین را از آن جدا می‌کنند تا به ایران منتقل کنند، سنگ‌های دیگری به جای آن‌ها کار می‌گذارند. روی یکی از این سنگ‌ها تصویری از شاه عباس دیده می‌شود.

شاه عباس ژرف اندیش نه فقط با خوش رفتاری و مراسم شاهانه می کوشید قلب های ارمنیان را برای سکونت در اصفهان جلب نماید، بلکه در پی آن بود که آنان را از ارمنستان به کلی نومید گرداند، با این هدف که از آن پس اندیشه ی بازگشت به فکرشان خطور نکند. از این جهت فقط به تخریب و انهدام خانه ها و بناهای جلفای قدیم بسنده نکرد بلکه در صدد بود ساختمان کلیسای اجمیادزین را پیاده، و سنگ و خاک آن را به اصفهان حمل و در آن جا از نو سوار کند تا ارمنیان هرگز میلی به ترک اصفهان نداشته باشند. باغ زرشک^۱ را هم برای این مهم در نظر گرفته بود و فرمانی بدین مضمون صادر کرد:

«فرمان همایون شد. آن که کشیشان و رهبانان و ملکان و ریش سفیدان و کدخدایان و رعایای ارامنه ی ساکنین دارالسلطنه ی اصفهان به عنایت بی غایت شاهانه و شفقت و مرحمت بی نهایت پادشاهانه مفتخر و سرافراز و مستنظر و امیدوار بوده، بدانند که چون میانه ی نواب کامیاب همایون ما و حضرات سلاطین رفیع الشان مسیحیه،

خصوصا سلطنت و شوکت السلاطین العیسویه، کمال محبت و دوستی است و در میانه ی ما و طوایف مسیحیه یگانگی است و اصلا جدایی نیست و توجه خاطر اشرف بدان متعلق است که همیشه طوایف مسیحیه از اطراف و جوانب این دیار آمدند نمایند، و چون دارالسلطنه ی اصفهان پایتخت همایون است و از همه طبقه و هر طبقه و مردم و هر ملت در آن جا هستند می خواهیم که جهت مردم مسیحیه در دارالسلطنه ی مذکور کلیسای عالی در کمال رفعت و زیب و زینت ترتیب دهم که معبد ایشان بوده جمیع مردم مسیحیه در آن جا به کیش و آیین خود عبادت نمایند و کس نزد حضرت پایا خواهیم فرستاد که یکی از کشیشان و رهبانان ملت مسیحی را به دارالسلطنه اصفهان فرستد که در آن کلیسا به آداب عبادت قیام نموده و طوایف مسیحیه را به طاعت و عبادت ترغیب نماید و ما نیز از ثواب آن عبادات بهره مند باشیم، و چون چند عدد سنگ متبرک در اوج کلیسای ایروان بود و عمارت آن کلیسا منهدم گشته، خرابی تمام به آن راه یافته بود که دیگر شایستگی تعمیر نداشت و کشیش

آن جا نیز استخوان های پیغمبران را که در آن مکان مدفون بود از آن جا بیرون آورده به جماعت نصارا و ترسایان فروخته، آن مقام را عزت و شرافت انداخته بود، بنا بر آن سنگ های مذکور را از آن جا بیرون آورده، روانه ی دارالسلطنه اصفهان فرمودیم، که در کلیسای عالی که در آن جا ترتیب می دهیم نصب فرماییم. می باید که چون سنگ های مذکور را بدان جا آورند، همگی طوایف مسیحیه را جمع نموده، از روی تعظیم و احترام تمام استقبال کرده، سنگ ها را آورده به اتفاق سیادت و وزارت پناه شمس الوزراه علیا وزیر دارالسلطنه مذکور، و رفعت پناه کمال الرفعه محب علی بیگ اله در جایی که مناسب داند بگذارند و به اتفاق یکدیگر معماران خاصه شریفه را همراه برده، در پشت باغ زرشک، در زمینی که به جهت کلیسا قرار داده بودیم، طرح کلیسای عالی که کشیشان و پادریان عظام قرار دهند انداخته، طرح آن را در تخته و کاغذ کشیده، به خدمت اشرف فرستند که ملاحظه نماییم و بعد از ملاحظه امر فرماییم که استادان شروع در کار کرده به اتمام رسانند. در این باب اهتمام لازم دانسته به همه جهتی به شفقت بی دریغ

خسروانه واثق و امیدوار باشند، تحریرا فی شهر شعبان المعظم، سنه ۱۰۲۳».

۲

به خواست الهی و مراحم خاص او، بازسازی کلیسای اجمیادزین در جلفا سرنگرفت. آراکل مورخ می‌گوید: «روزی شاه به همراه خواجه‌نظر به محلی که قرار بود کلیسا بدان جا (باغ زرشک) انتقال یابد، رفته بود... شاه به خواجه‌نظر گفت: کلیسای اجمیادزین را در این جا بنا می‌کنم تا از غربت آن دل‌تنگ نشوید و فرمان می‌دهم با شتر و قاطر و ارابه، خاک و سنگ آن را به این جا بیاورند و از نو بسازند، تا وسوسه‌ی شما از بین برود و به این بنای جدید دلگرم شوید. اما خواجه‌نظر نمی‌خواست اجمیادزین منهدم شود تا خود شاهد این مصیبت باشد و برای آن که شاه را از این تصمیم منصرف کند پاسخ می‌دهد که اعلی حضرت پایدار باشد، اگر اراده همایونی بر ساختن کلیسای مجلل و استوار قرار گرفته، می‌توانید با طلا و نقره بسازید نه با سنگ. چه حاجت که برای کمی سنگ و خاک این قدر متحمل رنج و خرج شوید و از مملکتی دور و بیگانه سنگ و خاک بیاورید. در این مملکت هم سنگ و خاک به قدر کافی هست. اگر بخواهید بسازید با همین‌ها هم که بسازید ما قبول داریم».

۳

چنان به نظر می‌رسد که مهم‌ترین دلیل انصراف ارمنیان از بنای کلیسا، این بود که شاه در فرمان خود از پاپ نام برده بود و چنین توقع داشت که کلیسای بزرگ اصفهان توسط ارمنیان و کاتولیک‌ها به اشتراک ساخته شود. علی‌الخصوص که کاتولیک‌ها در کلیسا مرام خود را تبلیغ می‌کردند و چنین برمی‌آید که قصد داشته‌اند ارمنی‌ها را هم زیر چتر خود در آورند. اما سردار جلفا می‌خواست راه نفوذ پاپ در ارمنیان را قطع کند و تمام کوشش خود را به کار برد تا فرمان شاه تحقق نیابد. من در فصل مربوط به ارمنیان کاتولیک ساکن جلفا این نکته را ثابت خواهم کرد. صدور چنین فرمانی از شاه عباس در مورد ارتباط ارمنیان با کاتولیک‌ها، تحت تأثیر سفیران ممالک کاتولیک مذهب اروپایی یا سفیر واتیکان در جلفا صورت گرفتند. زیرا با تحقق این فرمان ارمنیان جلفا تحت تسلط کاتولیک‌ها قرار می‌گرفتند. نمی‌دانم کوشش جلفا را در القای آن فرمان و جلوگیری از انهدام اجمیادزین باید کاری مهم و قوم‌دوستانه به شمار آورد یا آن را مسأله‌ای جزئی تلقی کرد. به هر حال اگر جلفاییان نجیبیده بودند

و آن فرمان را لغو نکرده بودند، همو که ارمنستان را ویران کرد، اجمیادزین را هم در هم می‌کوبید. (اجمیادزینی که تحت ریاست کاتولیکوس مایه افتخار ما بود)».

۴

طهماسب قلی‌بیک به فرمان شاه عباس پانزده قطعه سنگ از کلیسای اجمیادزین کند. این سنگ‌ها را در جرم پیچیدند و به سرپرستی نقدی‌بیک و نگهبانان به اصفهان آوردند. کشیش هونان نیز به همراه این قافله بود. این سنگ‌ها عبارت‌اند از: سکوی محراب که نیایش ذبح روی آن انجام می‌گرفت. ستون سکوی محراب. سنگ محل هبوط مسیح. سنگ حوضچه تعمیر، سنگی از قسمت جنوب پله‌های محراب، سنگی از طرف شمال پله‌های محراب... چهار قطعه از چهار گوشه صحن کلیسا، دو شمعدان سنگی و سه عدد دیگر و چند قطعه از کف محراب که در جمع پانزده قطعه می‌شوند. این سنگ‌ها به سال ۱۰۶۴ ارمنی (۱۶۱۵م.) به اصفهان رسیدند. ارمنیان جلفا به پیشواز رفتند و آن‌ها را به آبادی باتون، در نزدیکی محله دروازه طوقچی بردند و در اتاقی گذاشتند. هفت سال آن‌جا ماندند تا این که مردم باتون لب به اعتراض گشودند که وجود این سنگ‌ها سبب ازدیاد مرگ و میر شده و کشتزارها هم خوب حاصل نمی‌دهند. به فرمان شاه عباس سنگ‌ها را با احترام خاص به جلفا آوردند و در کلیسای سورپ گورگ، که کلیسا خواجه هم نامیده می‌شود، نهادند. تا امروز هم همان‌جا و مورد احترام‌اند.

برخی بیماران از سر تعصب مذهبی، روی آن‌ها آب می‌ریزند و می‌خورند و معتقدند که از بعضی بیماری‌ها شفا می‌یابند.

۵

اسقف هوانس شاه خاتونیان، در کتاب خود راجع به کلیسای اجمیادزین، در جلد اول در صفحه‌های ۲۵ و ۳۶ درباره سنگ‌ها آورده است: «این سنگ‌ها مدت مدیدی در جلفا ماندند چون آن‌ها را در جای معروفی نهاده بودند. پس از گذشت مدتی، سکوی مقدس محراب را برداشتند و به جای سنگ سکوی محراب کلیسای وانک گذاشتند. دو شمعدان سنگی را هم روی محراب همان کلیسا نهادند و سه سنگ دیگر را هم روی سکوی محراب تاقدار گذاشتند».

مرحوم اسقف هوانس شاه خاتونیان این حرف‌ها را مطمئناً از افواه عوام شنیده و در تاریخ خود آورده است. اما عذر مرا بپذیرید که باید

بگویم این پانزده سنگ کلیسای مقدس اجمیادزین هنوز در همان کلیسای سورپ گورگ معروف به خواجه قرار دارند.

کاتولیکوس داوید و جلفاییان بسیار آزرده شدند و همراه با خواجه‌صفر و کشیش ارشد کلیسای ایروان، معروف به آقا کشیش، نزد میرزا محمد حاکم رفتند و اعتراض کردند. از حاکم چند مأمور گرفتند و به دیر کاتولیک‌ها وارد شدند و نشخارها را با آن جعبه گرفتند و نزد حاکم بردند. حاکم آن جعبه را با نگیان انگشتی خود مهر کرد و به خواجه‌صفر سپرد. در آن اوقات شاه عباس در تبریز و خواجه‌نظر، برادر خواجه‌صفر، ملتزم رکاب بود. خواجه‌صفر جریان نشخارها را به برادر خبر داد. او نزد شاه عباس شکایت کرد و فرمانی مبنی بر احضار پدران روحانی کاتولیک از شاه گرفت. نام غلام مأمور این کار، آودیک معروف به آلتون بود. او به روستای آپاران رفت. پدران روحانی کاتولیک را دستگیر کرد و ایشان را با نشخارها نزد شاه برد. شاه عباس پس از سرزنش آن‌ها نشخارها را به جلفا نزد خواجه‌صفر فرستاد. خواجه‌آن‌ها را با احترام زیاد گرفت و در خانه محفوظ داشت. چون شاه عباس به اصفهان بازگشت روزی به خانه خواجه‌صفر رفت. چند تن از پدران روحانی کاتولیک نیز بدان‌جا رفتند. در خانه‌ی خواجه‌صفر سخنی از نشخارها به میان آمد و شاه فرمان داد آن‌ها را به حضور آورند و برای خوش آمد پدران روحانی کاتولیک قطعه‌ای از آن‌ها را برداشت و شکست و تکه‌ای را به پدران روحانی داد و سپس به خواجه‌صفر سفارش کرد از آن‌ها خوب مراقبت کند. پدران روحانی کاتولیک آن تکه نشخار را به شهر گوا (نزدیک بمبئی) بردند و دیر خواهران راهبه را آن‌جا ساختند (آراکل مورخ، فصل ۱۶).

توضیحات:

۱- باغی در مشرق جلفا [مؤلف معنی کلمه‌های «باغ» و «زرشک» را به ارمنی توضیح داده است].

به یاد لموئیل آودیان

جامعه ایرانیان ارمنی فرزند هنرمند و سازنده اصیل خود را از دست داد

لئون آهارونیان

تأسیس نمود که صدها نفر را به کشور ترکیه و شهر وان می‌برد تا از شهر نیاکان خود که در حال حاضر در اختیار و تصرف دولت ترکیه است، دیدن کنند. آقای لموئیل با وجود مشغله زیاد از کارهای جامعه ارمنی تهران غافل نبود و یک دوره در شورای خلیفه‌گری ارمنه خدمت کرد.

بیوه آن مرحوم زنی است بسیار با وقار و با دانش که همیشه یار و یاور همسرش بوده، پسران مرحوم هر دو تحصیل کرده می‌باشند. هوسپ ازدواج کرده و دارای دو پسر است و هارمیک دارای مدرک فوق لیسانس الکترونیک از دانشگاه بوستون میباشد. دخترش هاینوش فارغ‌التحصیل یکی از دانشکده‌های گوه‌شناسی آمریکا در رشته جواهرشناسی است و اکنون در فروشگاه «طلا» با برادرش همکاری می‌نماید.

مرحوم لموئیل آودیان در بین جامعه ارمنه و صنعت‌کاران طلا و جواهر احترام خاصی داشت. کثرت جمعیت حاضر در مراسم خاکسپاری مرحوم در کلیسای سرکیس مقدس و ارسال دسته گل‌ها و نوشته‌هایی با خط زیبا از طرف صنف طلا و جواهر سازان ایران که به دیوار کلیسا نصب شده بود، بر این امر گواهی می‌دهد.

من از صمیم قلب برای تمام بازماندگان آن مرحوم آرزوی سلامتی می‌نمایم و امیدوارم با صبر و شکیبایی این مصیبت را تحمل نمایند.

جمهوری اسلامی ایران مورد تقدیر و قدردانی قرار گرفت. همچنین از مشهد مقدس آستان قدس رضوی از ایشان دعوت به عمل آمد که کار جواهرات بانک مرکزی ایران را در آنجا نیز دنبال نماید که با موفقیت انجام شد.

یکی از ابتکارات آقای لموئیل طرح ساختن سینی و جافنجان‌هایی از طلا و نقره به سبک معماری تخت جمشید بود که در اسرع زمان در ایران متداول گشت و مورد استقبال هنردوستان قرار گرفت.

آقای لموئیل برای تکمیل دانش خود در رشته جواهرشناسی در دانشکده‌های مهم دنیا دانش آموخت و آن نوآوری‌ها را با خود به ایران آورد. کلاس‌های رایگان جواهرشناسی در ساختمان طلا دایر کرد که صدها دختر و پسر ایرانی در آن‌ها دانش شناسایی و ساخت سنگ‌های گران قیمت را آموختند.

آقای لموئیل علاقه خاصی نسبت به زادگاه خانواده خود وان داشت و با مطالعه تاریخ و اسناد موجود دریافت که خود از اعقاب شاهان آرتزرونی و واسپورآکان است. او یک مؤسسه مطالعاتی جهت مطالعه تاریخ ۵۰۰۰ ساله وان و واسپورآکان از دوره اورارتوها تا قرن اخیر دایر نمود. همین طور انجمنی به نام وان و واسپورآکان

مرحوم لموئیل آودیان که اینجانب سابقه دوستی هفتاد ساله با او داشتم یکی از نوادر افرادی بود که با فکر و درایت و پشتکار خستگی ناپذیر خود توانست به نحو احسن به میهن خود ایران عزیز و جامعه ارمنه خدمات شایانی را انجام دهد. آقای لموئیل فرزند خانواده‌ای بود که پس از کشتار ارمنه در سال ۱۹۱۵ از وان به ایران مهاجرت کرده بودند. سه برادر ایشان از استادان طلا و جواهر و نقره‌سازی بودند. لموئیل، برادر کوچک آن‌ها هم به دو برادر دیگر پیوست و در کارگاهی با یکدیگر مشغول کار شدند. ولی لموئیل با فکر و درایتی که داشت همیشه در فکر یک ابتکار در صنعت خود بود و با تولید نمودن انواع و اقسام زیورآلات، در کوتاه زمان توانست تولیدات خود را به مشتریان و علاقه‌مندان عرضه نماید. با موفقیت کاری توانست در چهارراه استامبول یک مغازه طلا و جواهر فروشی دایر کند. سپس، پس از مدتی کوتاه، یک ساختمان بزرگ در میدان آرژانتین بنا نمود و یک تالار بزرگ برای فروش طلا و جواهر به نام «طلا» در آنجا دایر کرد. این تالار توجه درباریان و مهمانان آنها را جلب نمود و حتی هنرپیشگان معروف جهان که به ایران می‌آمدند از آنجا خرید می‌کردند.

پس از انقلاب باشکوه اسلامی ایران، آقای لموئیل آودیان موفق به شناساندن خود و هنر خود شد. دولت انقلابی جمهوری اسلامی ایران به مهارت و کاردانی ایشان پی برد و او را دعوت به شناسایی و رده‌بندی جواهرات ملی کشور نمود که در تمام دنیا بی‌نظیر است. او پس از مدت مدیدی این کار را به انجام رساند و از طرف دولت

آقای شوارش کوچاریان، معاون وزیر امور خارجه ارمنستان، که برای دیداری رسمی به تهران آمده بودند، با مساعدت آقای گریگور آراکلیان، سفیر محترم جمهوری ارمنستان در ایران، در سمینار «بیست سال روابط جمهوری اسلامی ایران و ارمنستان» که روز چهارشنبه ۲۶ بهمن ماه سال جاری در دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران برگزار شد شرکت کرد و بعد از آن از بنیاد مطالعات قفقاز بازدید نمود و به سؤالات کارشناسان این بنیاد پاسخ داد. خلاصه‌ای از این گفت‌وگو را در زیر می‌خوانید.

تورج خسروی

مصاحبه با شوارش کوچاریان معاون وزیر امور خارجه ارمنستان چرا مناقشه قره باغ حل نمی‌شود

• ارمنستان اخیراً تلاش می‌کند به اتحادیه اروپا بپیوندد. تحقق این امر چه پیامدهای مثبت یا منفی برای ارمنستان و منطقه در پی خواهد داشت؟
ابتدا باید اشاره کنم یکی از شاخص‌های اصلی سیاست خارجی ما پیوستن به اتحادیه اروپا است. اما ارمنستان هرگز به طور رسمی اعلام نکرده که قصد دارد عضو اتحادیه اروپا شود. این دو مسأله با هم تفاوت دارند. وارد شدن به زندگی اروپایی يك مسأله است و پیوستن به اتحادیه اروپا مسأله‌ای دیگر است. به علاوه کشورهای هستند که بیش از اندازه اروپایی هستند اما عضو اتحادیه اروپایی نیستند. هدف ما این است که از تکنولوژی اروپا بیش تر استفاده کنیم تا اقتصاد ما رشد و پیشرفت داشته باشد.

ما با هر اتحادی که به نفع ارمنستان باشد همکاری می‌کنیم. در مورد ارتباط با اروپا و اتحادیه اروپا اهداف جدی داریم و همچنین با کشورهای مشترک‌المنافع همکاری خوبی داریم. علاقه‌مند هستیم کشورهای بیش تری با ارمنستان و منطقه در ارتباط باشند، و دیگر این که نمی‌خواهیم با بدگویی از کشوری پیش کشور دیگر، منافع به دست بیاوریم. سیاست باید شرافتمندانه و شفاف باشد. این چهارچوب سیاست خارجی ماست. می‌گوییم روابط بسیار خوبی با ایران داریم و ایالات متحده آمریکا این مسأله را درک می‌کند. همچنین با گرجستان رابطه خوبی داریم و روسیه این مسأله را درک می‌کند. این دو نمونه کاری است که سیاست خارجی ما انجام می‌دهد.

• علت حل نشدن مناقشه قره باغ بعد از گذشت ۱۷ سال چیست؟ در آخرین دیدار سه جانبه

آذربایجان است که می‌خواهد شرایط موجود را حفظ کند، چرا که راه حل‌های غیر عملی ارائه می‌کند. جمهوری آذربایجان فکر می‌کند زمان به نفع آنان می‌گذرد و می‌تواند بعداً با قدرت قهریه مناقشه‌ی قره باغ را حل کند. ما از جنگ نمی‌ترسیم. زمانی که جمهوری آذربایجان قره باغ را به عنوان طرف مذاکره بپذیرد معلوم می‌شود که خواهان حل مناقشه است. البته در صورتی که این کشور موقعیت‌اش به خطر بیافتد به طور مستقیم با قره باغ مذاکره خواهد کرد.

رؤسای جمهور ارمنستان و آذربایجان و روسیه در سوچی چه مسائلی مطرح شد؟ و دیگر این که آیا امکان دارد ارمنستان به صورت يك جانبه استقلال قره باغ را به رسمیت بشناسد؟
اصولاً مناقشه قره باغ به حد کافی بغرنج است و طرفین باید کم‌کم خواسته‌هاشان را تخفیف دهند تا به نتیجه برسند. این مناقشه را نمی‌توان يك طرفه یا يك جانبه حل کرد. جمهوری آذربایجان می‌گوید: «ارمنیان خواهان حفظ شرایط موجود هستند». اما در جواب باید گفت این جمهوری

ما به خاطر رعایت مسایل حقوقی تا کنون قره‌باغ را به رسمیت نشناخته‌ایم اما در همه زمینه‌ها با آن روابطی مانند یک کشور مستقل داریم. ارمنستان وظیفه خود می‌داند که از قره‌باغ، مردمان و اهدافش دفاع و حمایت کند چون جمهوری آذربایجان مایل به حضور قره‌باغ در حل مناقشه نیست و ارمنستان به خاطر این که مسأله لاینحل نماند از طرف آن وارد مذاکره شده است.

سند مادرید چهارده بند دارد. و به نوعی شامل آن اصول اساسی است که مناقشه باید بر مبنای آن حل شود. بعضی از این اصول تاکنون عملی شده و بعضی عملی نشده است. در اعلامیه‌ی رؤسای گروه مینسک نیز شش بند آن ذکر شده است. آنان بر این باورند که خواسته‌های طرفین قابل اجرا نیست زیرا ارمنستان از حق تعیین سرنوشت حرف می‌زند و این به معنای استقلال قره‌باغ است و جمهوری آذربایجان از تمامیت ارضی سخن به میان می‌آورد یعنی عدم شناسایی استقلال قره‌باغ. میانجی‌گران اعلام کرده‌اند که حق تعیین سرنوشت قره‌باغ و در عین حال به صورت مادی، به ارمنستان ارتباط داشته (از طریق دالان لاپچین) و حفظ تمامیت ارضی آن با جمهوری آذربایجان است (هفت شهر اطراف قره‌باغ باید پس داده شود). این مسأله زیربنای سند مادرید است. همچنین در شکل اجرایی نیز باید رفتارند به تعویق افتاده، برگزار شود. یعنی قره‌باغ در طی مدتی به صورت کشوری که واقعا وجود دارد شناخته شود و بعد رفتارند برگزار شود و ارمنیان و آذری‌ها به نسبتی که در آخرین سرشماری در دوران شوروی در قره‌باغ وجود داشته‌اند، شرکت کنند. در آن زمان جمعیت ارمنیان در حدود سه برابر آذری‌ها بوده و در صورت برگزاری رفتارند نتیجه معلوم است.

سال قبل در نشست سه‌جانبه در قازان به نظر می‌رسید که همه چیز تمام شده و طرفین به توافق رسیده‌اند اما جمهوری آذربایجان کارشکنی کرد و همه چیز به هم خورد. اما در نشست اخیر در سوچی می‌خواستند آذربایجان را به عرصه واقعیت بیاورند؛ واقعیتی که اکنون در اسناد وجود دارد. در سند سوچی چهار هدف وجود دارد:

۱- انجام مذاکرت به همراه روندی صلح‌آمیز باشد، این امر به خاطر این است که آذربایجان نقض آتش‌بس می‌کند.

۲- بر اساس اصول مادرید چهارچوبی را در نظر بگیرند که بتوانند به توافق برسند، زیرا جمهوری آذربایجان می‌گوید که اصول اساسی مادرید را کنار بگذاریم و قرارداد را تدوین کنیم. اما ما هنوز درباره اصول اساسی به توافق نرسیده‌ایم.

۳- تحکیم و تداوم آتش‌بسی که امروزه در خط تماس وجود دارد، زیرا تصمیم گرفته‌اند که هر کدام از طرفین که نقض آتش‌بس کند طرف دیگری بتواند آن را پی‌گیری کند.

لازم به ذکر است که سال گذشته در سازمان امنیت و همکاری اروپا قرار بر این شد که بودجه‌ای را به تضمین مورد سوم این مسأله اختصاص بدهند، اما آذربایجان مخالفت کرد. در نتیجه آنان بدون در نظر گرفتن ردیف بودجه، این بند را به امضا رسانند.

۴- احیای فضای اعتماد بین دو ملت. بدون انجام این امر نمی‌توان کاری انجام داد و برای رسیدن به چنین چیزی در تمامی سطوح سیاسی فرهنگی و ورزشی باید ارتباط ایجاد شود تا چهره دشمن و دشمنی زدوده شود. هدف این است که این دیوار بی اعتمادی و نفرت از بین برود. زیرا اگر کسی به قره‌باغ برود دیگر نمی‌تواند به جمهوری آذربایجان برود.

باید اشاره کنم که هر دیداری در این میان مهم است حتی بدون هرگونه نتیجه. اگر به نتیجه نرسیم ممکن است جنگ شروع شود.

• نظر شما درباره‌ی توانایی میانجی‌گری گروه مینسک در حل مناقشه قره‌باغ چیست؟

رؤسای گروه مینسک این هدف را دنبال می‌کنند که طرفین را به هم نزدیک کنند تا به توافق برسند. آنان چیزی را تحمیل نمی‌کنند و اگر در این میان پیشرفتی حاصل نمی‌شود آنان مقصر نیستند بلکه طرفین مقصر هستند. گروه فوق‌الذکر قصد تحمیل روش یا هدف خاصی را ندارد، فقط راه‌های را پیشنهاد می‌کند که طرفین به توافق برسند. آنان حتی حاضرند توافقات انجام شده را تضمین کنند چون هر سه عضو شورای امنیت سازمان ملل متحد هستند. به علاوه گروه مینسک باعث شده که همین صلح ضعیف نیز حفظ شود و جنگ شروع نشود.

• اخیراً شما اظهار کرده‌اید که حیدر علی‌اف در سال ۱۹۹۳ استقلال قره‌باغ را به رسمیت شناخته است آیا چنین سندی وجود دارد؟

ابتدا باید بگویم که این مسأله در مطبوعات اشتباه انعکاس داده شده است. من گفته‌ام سندی وجود دارد که حیدر علی‌اف در ۱۹۹۳ امضا کرده است و به جلیل‌اف، معاون پارلمان آذربایجان، وکالت داده است تا با «جمهوری» قره‌باغ کوهستانی مذاکراتی داشته باشد و با هم دیدار رهبران دو جمهوری را سازمان دهند. لازم به ذکر است که اگر این سند به معنای استقلال قره‌باغ نیست، حداقل به معنای این است که قره‌باغ را به عنوان یک طرف درگیری و مناظره بشناسد و به خاطر همین مسأله بود که

در سال ۱۹۹۴ آتش‌بس میان طرفین منعقد شد و تاکنون ادامه دارد. شناخت استقلال قره‌باغ باید بر اساس ترم‌های بین‌المللی باشد چون ارمنستان در بیش‌تر مواقع هنگام بستن تفاهم‌نامه با قره‌باغ از واژه «جمهوری قره‌باغ» استفاده می‌کند و این به معنای به رسمیت شناختن استقلال آن نیست.

• اصول اساسی رابطه ایران و ارمنستان در چیست و چه‌گونه این اصول می‌تواند باعث استحکام روابط شود؟

زیربنای مستحکم روابط ایران و ارمنستان بر اساس احترام به همسایه، تاریخ و میراث فرهنگی همدیگر است و ما نمونه‌های درخشانی مانند مسجد کبود را در ارمنستان داریم. مقامات ایرانی و حکومت ایران تلاش می‌کنند کلیساها و بناهای مربوط به ارمنیان را وارد لیست یونسکو کنند. آرزوی ما این است که همسایه‌های ما روزی به این تفکر برسند. تحریف تاریخ و عوض کردن آن و از آن خود کردن میراث فرهنگی دیگران فقط زمینه‌های کدورت به وجود می‌آورد.

• نظر شما درباره روابط ارمنستان و ترکیه در چیست؟ آیا امکان بازگشایی وجود دارد؟

حل هر مسأله‌ای به این بزرگی، جرأت زیادی نیاز دارد. رئیس‌جمهور ارمنستان این قدم را برداشت. ما همسایه هستیم و باید با هم ارتباط داشته باشیم. ما از طرف ترکیه هم این جرأت را دیدیم اما قبل از تأیید، پیش‌بینی می‌کردیم که ممکن است این مسأله تحقق پیدا نکند. ترکیه بعد از امضاء پروتکل‌ها عقب نشینی کرد و آن را به امضاء نرساند. ما هنوز آن را از مجلس خارج نکرده‌ایم و آن را مسکوت گذاشته‌ایم. گفته می‌شود که این دیپلماسی فوتبالی است و فعلاً توپ در زمین ترکیه است. این آخرین وضعیت روابط ارمنستان و ترکیه است. ما تمام کارهای خودمان را علی‌رغم مشکلات انجام دادیم و حالا نوبت ترکیه است.

از سرگیری فعالیت گالری لازار

از تاریخ ۷ تا ۱۴ بهمن نمایشگاهی از آثار نقاشی مهدی ابراهیمیان، زهره ابراهیم و گروهی دیگر از نقاشان در گالری لازار برگزار شد. این نمایشگاه نخستین برنامه گالری یادشده به مدیریت ژانت لازاریان بعد از یک وقفه نسبتاً طولانی بود که به سبب بیماری خانم لازاریان پیش آمده بود. خانم لازاریان می‌گوید که قصد دارد از این پس به طور منظم دست کم ماهی یک نمایشگاه برگزار کند و به کار مفیدش در عرصه ترویج و عرضه آثار هنرمندان تجسمی، بخصوص نقاشان جوان، ادامه دهد. برای او آرزوی موفقیت می‌کنیم. اسامی نقاشانی که آثارشان در نمایشگاه عرضه شده بود از این قرار است:

مهدی ابراهیمیان، زهره ابراهیمی، پرستو احمدخانلو، شیرین پیلهوری، مهدی رضاییان، مجتبی سیادت، آرنوش شیروانیان، شایان دخت عابدینی‌منش، بهنوش فروتن، وحید معینی

فصل نامه پیمان پانزده ساله شد

روبرت صافاریان

وارطان وارطانیان سمت مدیر مسؤولی نشریه را به عهده گرفت. وارطانیان نیز چهار دوره نماینده ارمنه در مجلس شورای اسلامی بوده است. روبرت بگلریان و گئورگ وارطان، نمایندگان فعلی ارمنه در مجلس شورای اسلامی نیز عضو هیأت تحریریه پیمان بوده‌اند. سردبیر پیمان خانم آرمینه آراکلیان است و هیأت تحریریه و همکاران آن در حال حاضر تشکیل شده است از:

خانم آنوشیک ملکی، عضو هیأت تحریریه پیمان و فوق لیسانس زبان‌های باستانی و عضو پژوهشکده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و دایره‌المعارف بزرگ اسلامی.

خانم آری مانوکیان، کارشناس ارشد تاریخ و استاد دانشگاه و عضو هیأت تحریریه.

آقای شاهین هوسپیان، عضو هیأت تحریریه و کارشناس تاریخ معماری و سکه‌های ارمنی.

خانم آرلین وارطانیان،

آثار ارمنی درباره تاریخ و فرهنگ ایرانی به فارسی زبان‌ها و نشان دادن نزدیکی و همبستگی‌های فرهنگی ایرانی و ارمنی، اقدام به نشر این فصل‌نامه کرده‌اند.

در اولین شماره مقالاتی درباره ماتتاداران (مخزن کتاب‌ها و اسناد کهن ایروان)، مسجد کبود ایروان و تاریخ‌نگار ارمنی آگاتانگوس که در کارهایش اطلاعات ذی‌قیمتی درباره تاریخ ایران یافت می‌شود به چاپ رسیده که همگی در راستای هدف یادشده است. همین روش در پنجاه و شش شماره پیمان ادامه پیدا کرده است و اکنون مجموعه مجلدات آن منبعی غنی از اطلاعات درباره موضوعات و حوزه‌های فرهنگی و تاریخی است.

پیمان را مؤسسه تحقیق و ترجمه هور (یا هوسک) منتشر می‌کند. مدیر مسؤل آن از آغاز تا سال ۱۳۸۸ لئون داویدیان، نماینده ارمنه در مجلس شورای اسلامی بود. بعد از درگذشت او در فاجعه سقوط هواپیمای تهران-ایروان در تیرماه آن سال،

می‌شود.

... از گذشته‌های دور، گروهی از ارمنیان به دلایل سیاسی و اقتصادی در خاک ایران سکنی گزیده و با پاسداری از میراث و هویت دینی و فرهنگی خود در ارتباط نزدیک‌تر و عمیق‌تر با فرهنگ ایرانی قرار گرفته‌اند. این همزیستی که همواره با حسن نیت و مسالمت همراه بوده، چه بسا خود منشا آثار ارزنده‌ای گردیده است.

به رغم این همزیستی و نزدیکی دیرینه و با وجود اقدامات ارزشمندی که تا کنون از طرف پژوهشگران و فرهنگ‌دوستان ارمنی‌زبان و فارسی‌زبان در جهت شناساندن فرهنگ و ادب ارمنی به فارسی‌زبانان صورت گرفته است، با تأسف باید گفت که هنوز هموطنان فارسی‌زبان آن گونه که باید و شاید، شناخت کافی از هویت تاریخی و فرهنگی ارمنیان ندارند.»

ناشران پیمان می‌گویند که برای پر کردن این خلاء و معرفی

اول اسفند ماه فصل‌نامه فارسی‌زبان پیمان پانزده‌سالگی خود را جشن گرفت. پیمان با انتشار نخستین شماره خود در بهار سال ۱۳۷۵ کارش را شروع کرد و تاکنون ۵۶ شماره منتشر کرده است.

پیمان نخستین نشریه‌ای ارمنه ایران است که به زبان فارسی منتشر می‌شود و هدفش تشریح مسائل فرهنگی، سیاسی و اجتماعی ارمنه برای فارسی‌زبانان و غیرارمنیان است، هرچند برای بسیاری از ارمنه نیز منبع خوبی برای آشنایی با جنبه‌های گوناگون فرهنگ ارمنی است.

در مقدمه شماره یک پیمان می‌خوانیم:

«فصل‌نامه پیمان نشریه‌ای است فرهنگی در زمینه شناساندن ادب و هنر و مشترکات زبان و فرهنگ ارمنی به فارسی‌زبانان که به اهتمام جمعی از پژوهشگران و فرهنگ‌دوستان ارمنی و با همکاری محققان و نویسندگان فارسی‌زبان منتشر

و تناقض و تفاوت و اختلاف با زندگی قرین است. تنها جوامع و ارگانسیم‌های مرده مسأله ندارند. به رسمیت شناختن معضلات و مسائل و پرداختن به آن‌ها و تجزیه و تحلیل‌شان، به معنی دامن زدن به خصومت‌ها نیست، بلکه به مثابه راهی است برای به رسمیت شناختن و فهم دشواری‌ها که مقدمه لازم حل و فصل آن‌هاست.

به گمانم این نخستین بار است که نشریه‌ای از سوی ارمانه به زبان فارسی منتشر می‌شود و قشر روشنفکر جامعه ایرانی را مخاطب قرار می‌دهد و این کار بسیار مفیدی است. پیمان بسیاری از موضوعات فراموش شده را از نو طرح می‌کند و ارمانه علاقه‌مند هم از آن بهره‌ها می‌برند. شخصاً از مطالب آن بسیار استفاده کرده‌ام. مداومت انتشار فصل‌نامه‌ای با این کیفیت کاری آسان نیست. به آرمینه آراکلیان سردبیر فصل‌نامه، هیأت تحریریه آن و مؤسسه ترجمه و تحقیق هور تبریک و خسته نباشید می‌گویم.

(دادخواهی ارمانه) در ایران است. مهم‌ترین هدف دفاتر های داد که وابسته به حزب دانشکسوتیون هستند پیش بردن کارزار شناسایی نژادکشی ارمانه از سوی پارلمان‌های کشورهای گوناگون است و معرفی این فاجعه تاریخی بخش مهمی از مطالب پیمان را به خود اختصاص داده است. بسیاری از این مطالب مفیدند و بخصوص برای خواننده غیر ارمنی می‌توانند روشنگر باشند، اما حجم آن‌ها تناسبی با باقی مطالب ندارد. به هر رو، نفس درک این نکته که اگر زمانی قرار است مسأله نسل‌کشی در دستور کار مجلس ایران قرار بگیرد، باید زمینه‌سازی فرهنگی صورت گیرد، ارزشمند است.

پیمان به مسائلی مانند ساختار تشکیلاتی جامعه ارمانه ایران، گوشه‌های تاریک مناسبات فرهنگی ارمانه و دیگر ایرانیان، کاهش نقش ارمانه در حوزه‌های هنری و روشنفکری، خط‌کشی‌های سیاسی و اجتماعی درونی جامعه ارمانه ایران، زندگی سیاسی ارمنستان، مسائل اجتماعی ارمنستان امروز، مسأله دیاسپورا،... و خلاصه به موضوعات مسأله‌دار نمی‌پردازد، و این در حالی است که وجود مسأله

برخی برهه‌های تاریخی قابل‌بحث، دشوار می‌شود. پیمان آگاهانه از پرداختن به این گونه مسائل «اختلاف‌برانگیز» پرهیز می‌کند. مثلاً مسائل حقوقی که ارمانه ایران در زمینه قوانین دیه و قصاص دارند و اتفاقاً توسط نمایندگان ارمانه در مجلس یا خلیفه‌گری دنبال می‌شود، در صفحات پیمان جایی ندارند. این مسائل یک وجه نظری و تاریخی هم دارند که باید توسط اندیشمندان مورد بررسی قرار گیرد و اتفاقاً ممکن است مخاطبان مورد نظر پیمان کاملاً از آن‌ها بی‌اطلاع باشند. در یک کلام، وقتی پای نگاه علمی و عینی در میان باشد، ملاحظات ناشی از حسن نیت و همزیستی اگر مطلق شوند به ارزش عالمانه کار لطمه می‌زنند.

البته این امر در پیمان هم مطلق نیست و در جاهایی به اقتضای همین دید علمی برخی ملاحظات سیاسی کنار گذاشته می‌شوند. مثلاً برخی مقالات پرونده‌های تاریخ جلفا یا هرناند دینک، این گونه اند.

دیگر این که پیمان توسط مؤسسه هوسک و به هزینه شورای خلیفه‌گری (یا کمک مالی قابل توجه آن) منتشر می‌شود. هوسک در واقع همان دفتر های داد

کارشناس ارشد گرافیک و مسؤول گرافیک فصل‌نامه.

خانم استینه جاندرمیان، حروف‌چین و منشی فصل‌نامه. بیشتر مطالب پیمان از طریق سایت فصل‌نامه به نشانی اینترنتی www.paymanonline.com

دسترس علاقه‌مندان است. می‌دانم که بسیاری از دوستانم در تحقیقات خود درباره فرهنگ ایرانی و تاریخ و فرهنگ ارمنی به این سایت مراجعه می‌کنند. ویژه‌نامه‌های پیمان، از جمله شماره‌هایی که به تاریخ جلفای اصفهان، ارمانه و مجلس، سایات نووا و هرناند دینک اختصاص یافته‌اند ارزش خاصی دارند و در مواردی، تنها منبع در دسترس آسان درباره آن موضوع هستند.

پیمان می‌خواهد نشریه‌ای علمی و تحقیقی باشد، اما هدفی که پیش روی خود نهاده است، تا اندازه‌ای با این خواست منافات دارد.

هدف نشریه ارائه تصویری دوستانه و بی‌مسأله از روابط بین ارمانه و دیگر ایرانیان است و این امر گاهی به نگاه محققانه لطمه می‌زند. وقتی هدف همه‌جا نمایش دوستی‌ها و حسن‌نیت‌هاست، وارد شدن در برخی مسائل ناخوشایند و

مهاجران ارمنی در ترکیه و روسیه (بخش آخر)

دزووینار دردریان

مرز بین ارمنی‌ها و ترک‌ها باز شود و روابط دیپلماتیک برقرار شود، با شرایط آسان‌تر ویزا برای ورود به ترکیه) مهاجرت از ارمنستان به ترکیه می‌تواند افزایش یابد.

البته فاکتور سوم هنوز باقی‌ست. در یک بررسی عمومی که در آگوست ۲۰۰۶ در ارمنستان انجام شد ۸۰ درصد پاسخ دهنده‌گان اعتقاد داشتند که ترکیه از نظر اقتصادی و سیاسی برای ارمنیان یک تهدید به حساب می‌آید (IRI: International Republican Institute - Gallup - ۲۰۰۶). گرچه ممکن است این سؤال پیش بیاید که فاکتور سوم تا چه حد نقش بازی می‌کند وقتی شرایط اقتصادی در وطن ناپه‌سامان است؟ آماری از این که در سال چه تعداد ارمنی به ترکیه می‌رسند وجود ندارد اما می‌توان به افزایش تعداد مهاجرین غیرقانونی توقیف شده توجه کرد (جدول ۴). این افزایش می‌تواند نشان دهنده یک افزایش کلی در تعداد مهاجرین باشد.

رسیدن به استانبول از راه زمینی ارزان‌تر از رسیدن به هر یک از شهرهای اصلی روسیه از ارمنستان است. اگر مرز ترکیه - ارمنستان باز شود هزینه سفر و مدت آن کم می‌شود. شرایط اجتماعی هر روز بدتر روسیه در مقایسه با آرامش نسبی مهاجرین در ترکیه، می‌تواند فاکتور دیگری باشد که مقصد مهاجرین ارمنی را تغییر می‌دهد. هم‌اکنون به دلیل ویزای سه ماهه رایگان، برای ارمنیان مهاجرت به روسیه جذاب است، و به همین دلیل مهاجرت به ترکیه برای گرجی‌ها. اگر شرایط مشابهی برای ارمنی‌هایی که به ترکیه می‌روند ایجاد شود این کشور مقصد جذاب‌تری برای مهاجرت ارمنیان خواهد بود. همین که جریان مهاجرت افزایش یابد، ارمنیان، ترکیه را به عنوان یک مقصد خوب مهاجرت که شرایط مطلوب آن هر روز بیش‌تر می‌شود در نظر خواهند گرفت.

شانس ترکیه برای آن که به عنوان یک کشور ترانزیت مورد استفاده قرارگیرد همچنان بالا خواهد بود مگر آن که ترکیه و همین‌طور بلغارستان تحت

گرجی‌ست^۱ (IOM - ۲۰۰۱). جمعیت زیاد مهاجرین گرجی به ترکیه را از تعداد کسانی که وارد ترکیه شده‌اند نیز می‌توان دریافت (جدول ۱ و ۳) که به طور مهبیی بیش‌تر از روسیه است.

تفاوت بین مهاجرت ارمنیان و گرجی‌ها به ترکیه می‌تواند از طریق این سه فاکتور توضیح داده شود:

الف: مرزهای ترکیه به روی ارمنی‌ها بسته هستند، که این کار ارمنیان را دشوار می‌کند.

ب: ویزای سه ماهه آزاد برای گرجی‌ها، لزوم یک ویزای یک ماهه به محض ورود برای ارمنی‌ها.

ج: تنش‌های سیاسی و تاریخی بین ارمنی‌ها و ترک‌ها.

منطقاً اگر دو فاکتور اول حل و فصل شوند (یعنی

نگاهی به میزان تمایل گرجی‌ها به مهاجرت می‌تواند راهنمایی باشد برای تخمین میزان گرایش ارمنیان به مهاجرت در آینده. گرجی‌ها و ارمنی‌ها برای مقایسه با هم مناسب‌اند، چون هر دو، دولت‌های کوچک بعد از کمونیسم هستند با جمعیت‌هایی تقریباً مساوی (به ترتیب ۴ و ۳ میلیون نفر)، که توسعه اقتصادی اجتماعی محدودی داشته‌اند و هر دو با ترکیه مرز مشترک دارند. هر دو بعد از جدا شدن از جمهوری شوروی میزان مهاجرت یکسانی را به خود دیده‌اند، البته گرجستان نسبت به ارمنستان مهاجرت بیش‌تری به ترکیه داشته است. تقریباً نیمی از گرجی‌ها از سال ۲۰۰۰ به بعد به روسیه مهاجرت کرده‌اند. بعد از روسیه، ترکیه اصلی‌ترین کشور برای مهاجرین

۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴
۱۷۹۵۶۳	۱۶۳۹۷۰	۱۶۱۶۸۷	۱۶۷۷۵۹	۲۳۵۱۴۳

جدول ۳: گرجی‌های وارد شده به ترکیه *

منبع: هیأت مدیره امنیت عمومی ترکیه

* توجه کنید که تعداد کسانی که از گرجستان به ترکیه رفتند در سند اصلی لیست نشده بود. احتمالاً به این دلیل که ارقام کوچکی بودند که هم نشان دهنده گرجی‌های مانده در ترکیه است و هم گرجی‌هایی که ترکیه را به قصد کشور دیگری ترک کرده‌اند.

۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۴* - ۱۹۹۶
۵۷۵	۶۶۳	
۲۲۳	۱۵۰	
۲۶۷۰	۲۵۲۷	۱۲۰۰۰

جدول ۴: اخراج گرجی‌ها

منبع: وزارت داخلی ترکیه

* اطلاعات جمع شده در مورد سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۴ توسط IOM (دفتر آنکارا) فراهم شده است.

	۱۹۹۵	۱۹۹۶	۱۹۹۷	۱۹۹۸	۱۹۹۹	۲۰۰۰	۲۰۰۱	۲۰۰۲	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵	کل
ارمنستان	۴	۲	-	۱	۹۸	۴۷۴	۴۵۲	۵۰۵	۴۹۴	۸۳۵	۸۵۸	۳۷۲۳
گرجستان	۳۵	۹	۹	۵	۸۰۹	۳۳۰۰	۲۶۹۳	۳۱۱۵	۱۸۲۶	۲۲۹۴	۲۳۴۸	۱۶۴۴۵

جدول ۵: مهاجرت غیرقانونی در ترکیه، تعداد توقیف شده‌ها، ۲۰۰۵ - ۱۹۹۵

	۱۹۹۶	۲۰۰۰	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵
ارمنستان	۵۳۴۵	۱۷۷۰۴	۲۳۵۹۶	۳۲۹۸۲	۳۶۶۳۳
گرجستان	۱۱۶۷۰۹	۱۸۰۴۸۱	۱۷۲۹۳۵	۲۳۴۵۳۵	۳۶۷۱۴۸

جدول ۶: ورود افراد به ترکیه

منبع: گردآوری توسط نویسنده، از اطلاعات به دست آمده از دپارتمان خارجی وزارت داخلی ترکیه و گزارش سالانه انستیتوی آمار دولت.

روسیه	۲۲۵۰۰۰۰
ترکیه*	۲۰۸۰۰۰۰
بلغارستان	۳۰۰۰۰
یونان	۲۰۰۰۰
رومانی	۳۰۰۰

جدول ۷: جمعیت تقریبی دیاسپورای ارمنی

* عدد مربوط به ترکیه شامل ۲۰۰۰۰۰۰ ارمنی که اجدادشان به اسلام گرویده‌اند اما هویت قومی ارمنی را حفظ کرده‌اند هم می‌شود.^۲

روسیه	ترکیه
۰	+۱
۰	۰
۰	۰
+۱	+۱
+۲	+۱
-۲	۰
+۱	-۱
۲	۲

جدول ۸: مقایسه روسیه و ترکیه

ترجمه از انگلیسی: نسیم نجفی

در مورد ارمنی‌ها حفظ کردم اما توجه کنید که رقم دیاسپورای ارمنی در ترکیه به طرزی معنادار، ۸۰۰۰۰ نفر است.

فشار اتحادیه اروپا کنترل مناطق ورود و خروج را شدیدتر کنند. قاچاق انسان نیز بستگی به فشار قانون محلی ترکیه و ارمنستان خواهد داشت. بنابراین برقراری روابط دیپلماتیک و همکاری این دو کشور بر این موضوع، حیاتی است. چرا که در هر دو کشور قاچاق به حدی رسیده که لازم است جلوی گرفتار شدن آنها گرفته شود.

قراردادهای زیادی به جهت شفاف سازی همکاری بین این دو کشور باید بسته شود اما همان طور که گایگک یگانیان، رئیس دپارتمان مهاجرت و پناهنده‌گی، در یک مصاحبه اشاره کرد، چنین قراردادهایی بین روسیه و ارمنستان وجود دارد اما این قراردادها اهداف اجرایی کمی دارند چون مهاجرت عمدتاً غیرقانونی است و بنابراین اعمال نفوذ برای قانون دشوار است.

از طرفی ممکن است روسیه برای مهاجرت شرایط قانونی وضع کند، چون قصد دارد جمعیتش را افزایش دهد. این کار سبب افزایش مهاجرین کاری و مهاجرین دائمی در روسیه خواهد شد. به عبارت دیگر جریان بیش تر مهاجرین به سوی ترکیه می‌تواند روابط دیپلماتیک بین دو کشور را ساده کند چرا که مردم می‌خواهند همدیگر را بهتر بشناسند و این می‌تواند بر رفتار حکومت‌های دو کشور با هم تأثیر بگذارد.

مهاجرین معمولاً دوست داشته نمی‌شوند چون طبقه پایین تر جامعه را نشان می‌دهند که مهارت‌های کم تر، شغل‌های کم درآمد تر، و وضعیت غیرقانونی دارند. با همکاری جامعه دیاسپورایی و پاتریارچ و نماینده دیپلماتیک در ترکیه، باید با این نگرانی‌ها مقابله شود. هرگاه ارمنستان و ترکیه روابط دیپلماتیک برقرار کنند باید برای مقابله با قاچاق انسان و همین طور کاهش تعداد مهاجرین ارمنی غیرقانونی در ترکیه همکاری کنند.

توضیحات:

- ۱- توجه کنید که مهاجرت گرجی‌ها به روسیه به احتمال زیاد به خاطر ضرورت ویزا که روسیه در سال ۲۰۰۰ به گرجی‌ها تحمیل کرد، دیگر چندان زیاد نیست. از این گذشته در جولای ۲۰۰۶ آخرین گذرگاه گرجستان به روسیه بسته شد (استفان - Atmnews ۲۰۰۶).
- ۲- به خاطر تغییر ندادن منابع، عدد ۲۰۸۰۰۰۰ را